

SOS SATELE
COPIILOR
ROMÂNIA

Federația
Organizațiilor
Neguvernamentale
Pentru
Copil

România

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE "COSTIN C. KIRIȚESCU"
INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, et. 2, Sector 5, cod 050711, București
tel.: (+4021) – 318.24.61 fax: (+4021) – 318. 24 62
web: <http://www.iccv.ro> e-mail: secretariat.iccv@gmail.com

Metodologie de lucru cu tinerii din rural și cei din sistemul de protecție a copilului

Gabriela Neagu

Claudia Petrescu

16

COpii și tineri în situații de risc
Reducerea inegalităților
Antidiscriminare
Incluziune socială

Metodologie de lucru cu tinerii din rural și cei din sistemul de protecție a copilului

Cuprins

Lista acronime.....	4
Metodologia de lucru.....	8
Scop și obiective.....	8
Metode de cercetare	8
Analiza situației actuale	11
Excluziunea socială și sărăcia la tineri.....	14
Nivelul de educație al tinerilor.....	15
Integrarea pe piața muncii.....	18
Tinerii din sistemul de protecție a copilului.....	21
Analiza măsurilor de suport pentru integrarea socio-profesională.....	25
Măsuri la nivelul Uniunii Europene.....	25
Măsuri la nivel național.....	26
Educație.....	28
Integrarea pe piața muncii.....	29
Combaterea excluziunii sociale.....	29
Integrarea socio-profesională a tinerilor din mediul rural și a celor din sistemul de protecție socială – tendențe și provocări	31
Principalele probleme legate de integrarea profesională	31
Probleme comune.....	31
Probleme specifice tinerilor din mediul rural	32
Probleme specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului	35
Principalele probleme legate de integrarea socială	36
Probleme comune.....	36
Probleme specifice tinerilor din mediul rural	36
Probleme specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului	36
Soluții de integrare socio-profesională a tinerilor din mediul rural și din sistemul de protecție socială ...	39
Integrare profesională	39

Soluții comune	39
Soluții specifice tinerilor din mediul rural.....	40
Soluții specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului	40
Integrare socială.....	42
Soluții comune	42
Soluții specifice tinerilor din mediul rural.....	42
Soluții specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului	42
Referințe	44

Lista acronime

AJOFM	- Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANPDCA	- Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului
CJRAE	- Centru Județean pentru Resurse și Asistență Educațională
EEA Grants	- European Economic Area Grants
EUROSTAT	- Sistemul Statistic European
Eurydice	- Network on education systems and policies in Europe
DGASPC	- Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
DJTS	- Direcția Județeană pentru Tineret și Sport
ICCV	- Institutul de Cercetare a Calității Vieții
ISJ	- Inspectoratul Școlar Județean
INS	- Institutul Național de Statistică
ONG	- Organizație Non-guvernamentală
POS DRU	- Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
SPAS	- Serviciul Public de Asistență Socială
UE	- Uniunea Europeană

Integrarea socio-economică a populației tinere constituie una dintre preocupările majore ale Uniunii Europene, după criza economică ce a lovit țările europene începând cu 2007, așa cum o arată măsurile întreprinse în acest sens (Strategia pentru Tineret 2010-2018, Pachetul pentru Ocuparea Tinerilor, Garanția pentru Tineret, Cadru de Calitate pentru Training/Formare, Alianța Europeană pentru Ucenicie, EURES etc.). Incluziunea socială a tinerilor se referă nu doar la oferirea de oportunități și resurse celor dezavantajați pentru a putea participa la viața economică, socială, culturală și a le crește calitatea vieții, ci are o accepțiune mai largă care vizează procesul de realizare a potențialului unei persoane și de recunoaștere a contribuției acestuia la dezvoltarea socială care se poate manifesta prin muncă, educație, voluntariat, participare socială etc (Eurofound, 2015).

La nivel european conceptul de incluziune socială este unul multidimensional care vizează atât veniturile și standardul de viață, cât și educația, sistemul de protecție socială, accesul la servicii de sănătate și de alt tip, locuirea, cetățenia activă (Parlamentul European și Consiliul UE, 2008). Principalii factori care afectează incluziunea socială a tinerilor sunt integrarea pe piața muncii, nivelul de educație, locuirea, starea de sănătate și participarea socială (Eurofound, 2015; Eurofound, 2016). Dezvoltarea tinerilor presupune cu precădere, acumularea de capital uman și social care să le permită ulterior câștigarea de capital economic prin integrarea pe piața muncii. Lipsa de integrare a tinerilor pe piața muncii are efecte nu doar asupra angajabilității viitoare a acestora, ci și asupra stimei de sine și a încrederii în forțele proprii, iar pe termen lung poate să conducă la excluziunea socială a acestora. În România categoriile de tineri cele mai predispușe riscului de excluziune socială și sărăcie sunt:

- Tinerii cu vârste între 18 și 24 de ani care conform datelor Băncii Mondiale în 2012 aveau o rată a sărăciei de 31.4% (Banca Mondială, 2015)
- Tinerii din mediul rural care prezintă dificultăți la accesul la educație și pe piața muncii
- Tinerii din sistemul de protecție a copilului care sunt lipsiți de sprijin parental

Prezentul demers își propune să identifice și analizeze măsuri de sprijin pentru integrarea socio-profesională a tinerilor din grupuri dezavantajate, respectiv cei din mediul rural și a cei din sistemul de protecție a copilului. Acesta este parte a proiectului **”Un model de servicii integrate oferite tinerilor din mediul rural și din sistemul de protecția copilului”**, implementat în parteneriat de către Asociația SOS Satele Copiilor România și Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil. Scopul acestui demers îl reprezintă elaborarea două metodologii de lucru cu tinerii din rural dar și cu cei care părăsesc sistemul de protecție socială care să fie utilizate de către specialiștii în domeniu.

Proiectul și-a propus să îmbunătățească serviciile oferite tinerilor din grupuri dezavantajate (tineri din mediu rural și tineri din sistemul de protecția copilului) din județele Bacău și Sibiu și din regiunea București-Ilfov în vederea unei mai bune integrări socio- profesionale. În mod specific, prin activitățile derulate în cadrul proiectului sunt vizate:

- îmbunătățirea abilităților de viață și a șanselor de integrare pe piața muncii pentru 245 tineri beneficiari ai proiectului;
- creșterea capacității actorilor implicați în furnizarea de servicii tinerilor de la nivel local și județean;
- crearea unor rețele locale și județene care să răspundă mai bine nevoilor tinerilor prin utilizarea metodologiilor dezvoltate în cadrul proiectului.

Rezultatelor cercetărilor anterioare derulate în cadrul proiectului (*Studiu asupra Nevoilor de Integrare Socio-Profesională ale Tinerilor Proveniți din Mediul Rural și din Sistemul de Protecția Copilului din Județele Sibiu și Bacău și din Regiunea București-Ilfov, 2015*) și a rapoartelor de implementare au evidențiat următoarele aspecte:

- deși toți tinerii au nevoie de repere pentru viața profesională și socială oferite de către persoane calificate, bine intenționate și suportive, acestea nu sunt oferite unitar nici în sistemul educațional și nici în instituțiile de protecție a copiilor;
- cu toate că legea 292/2011 prevede servicii de suport pentru inserția socială a tinerilor provenind din categoriile defavorizate, doar unele DGASPC-uri au dezvoltat servicii de suport pentru tineri pentru facilitarea integrării lor socio- profesionale, dar de aceste servicii nu beneficiază și tinerii din asistența maternală;
- tinerii din mediul rural au o mare nevoie de servicii suport fiind foarte dornici să se implice în activități, spre deosebire de tinerii din sistemul de protecția copilului (servicii de tip rezidențial) care beneficiază de mult mai multe oportunități și nu au prea multă disponibilitate de implicare;
- majoritatea tinerilor studiază în domenii pe care le-au ales contextual și din acest motiv consilierea și orientarea vocațională timpurie ar crește nivelul de motivație și implicare a tinerilor în finalizarea școlii și angajarea în domeniul studiat;
- tinerii au nevoie de experiențe profesionale practice care să-i apropie de domeniul de studiu propus de școală, care este, din păcate, de cele mai multe ori doar teoretic.

Elaborarea metodologiilor de lucru cu tinerii din mediu rural și cu cei din sistemul de protecție a copilului a presupus culegerea de date de la factori de decizie sau/și personal implicat în lucru cu tinerii de la instituțiile publice cu atribuții în domeniu (DGASPC, SPAS, DTSJ, AJOFM, ONG-uri), precum și de la tineri din mediul rural sau aflați în sistemul de protecție. În același timp au fost analizate date secundare privind sistemul de protecție a copilului și tinerii din mediul rural, dar și diverse documente, inclusiv cele de politică publică, care prezintă măsurile adoptate pentru integrarea socio-profesională a tinerilor dezavantajați.

Culegerea și analiza datelor a fost realizată în perioada august – octombrie 2016 de către Institutul de Cercetare a Calității Vieții. La finalul lunii octombrie 2016, raportul a fost supus dezbaterii publice în cadrul unei întâlniri organizate cu reprezentanți ai instituțiilor publice din domeniu, organizații

neguvernamentale cu activitate în domeniu și specialiști. De asemenea, raportul a fost trimis spre consultare prin email și altor actori interesați – instituții publice centrale și locale cu atribuții în domeniul protecției copilului, tineretului și ocupării forței de muncă, organizații neguvernamentale, experți etc. Toate observațiile/sugestiile primite au fost avute în vedere în procesul de revizuire a raportului.

Metodologia de lucru

Metodologia care a stat la baza realizării acestui demers a vizat triangularea datelor obținute prin diverse metode de cercetare: interviul, focus grupul, analiza documentelor și a datelor secundare, analiza de politică publică.

Scop și obiective

Scop:

Elaborarea a două metodologii de lucru pentru specialiștii care lucrează cu tinerii în mediul rural și, respectiv, tinerii din sistemul de protecția copilului pentru îmbunătățirea capacității acestora de a oferi servicii de calitate pentru facilitarea integrării socio- profesionale a tinerilor din categoriile dezavantajate.

Obiective:

1. identificarea și analiza metodelor specifice de lucru cu tinerii din mediul rural care să răspundă nevoilor specifice acestei categorii și să faciliteze inserția socio-profesională a acestora
2. identificarea și analiza metodelor specifice de lucru cu tinerii din sistemul de protecția copilului care să răspundă nevoilor specifice acestei categorii și care să faciliteze inserția socio-profesională a acestora
3. identificarea unor măsuri de sprijin pentru inserția socio-profesională a tinerilor din mediul rural, respectiv tinerilor din sistemul de protecție a copilului în următoarele domenii: ocupare (alegerea unei profesii, obținerea unui loc de muncă), integrare socială (abilitați de viață, abilitați sociale, stabilitate emoțională)

Metode de cercetare

I. Analiză documente

I.1. Analiza documentelor furnizate de către beneficiar

- Raport de cercetare calitativă privind nevoile tinerilor realizat în cadrul proiectului – "Studiu asupra nevoilor de integrare socio-profesională ale tinerilor proveniți din mediul rural și din sistemul de protecția copilului din județele Sibiu și Bacău și din regiunea București-Ilfov";
- Manuale de intervenție, standarde și proceduri pentru specialiști realizate în cadrul proiectului "Un model de servicii integrate oferite tinerilor din mediul rural și din sistemul de protecția copilului";
- Metodologii de lucru cu tinerii utilizate și aprobate de către beneficiar (SOS CHILDREN`S VILLAGES REGIONAL YOUTH CARE CONCEPT, Securing Children`s rights. A guide for professionals working with children in alternative care).

I.2. Analiza documentelor existente la nivel național și European (rapoarte, studii, analize de nevoi, rapoarte de implementare proiecte)

- Using Secondary Data in Educational and Social Research, E.Smith, Open University Press, 2006;
- Manual de proceduri privind inserția socio-profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului, Ștefan Dărăbuș (coord.), București, 2006;
- Barometrul Tineret 2014, Ministerul Tineretului și Sportului;
- Dezvoltarea abilităților non-cognitive la adolescenții din România, UNICEF, 2016;
- Studiu privind normele sociale care influențează comportamentele de risc ale adolescenților - 2014, Romanian Angel Appeal pentru UNICEF, 2015;
- Situația adolescenților din România, Centrul de Sociologie Urbană și Regională și Institutul de Științe ale Educației pentru UNICEF, 2013;
- Raport privind starea învățământului românesc 2014, MENCS, 2016;
- EU Youth Report 2015, European Commission, 2016;
- Exploring the diversity of NEETs, EUROFOUND, 2016;
- The contribution of youth work to address the challenges young people are facing, in particular the transition from education to employment, European Commission, 2015;
- Social inclusion of young people, EUROFOUND, 2015;
- Quality Youth Work. A common framework for the further development of youth work, European Commission, 2015;

II. Analiza politicilor publice naționale și europene în domeniul tineretului și conexe

- Strategia Națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului pentru perioada 2014-2020;
- Strategia națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020;
- Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020
- Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020
- Pachet integrat pentru combaterea sărăciei 2016-2020
- Strategiei UE pentru tineret 2015 – 2018

III. **Analiză date secundare** – au fost analizate datele disponibile privind tinerii din rural și cei din sistemul de protecție a copilului din bazele

- Institutului Național de Statistică (INS)
- Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice
- Centrului Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic (CNDIPT)
- EUROSTAT
- Eurydice
- ANPDCA

IV. Cercetare calitativă

A. Interviuuri în profunzime

- 3 interviuri de grup cu membrii echipelor locale din proiect (București, Bacău și Sibiu);
- 3 interviuri în profunzime cu reprezentanții DGSAPC (câte un interviu în fiecare județ);
- 2 interviuri în profunzime cu reprezentant AJOFM (Bacău și Sibiu);
- 2 interviuri în profunzime cu reprezentanții ISJ (Bacău și Sibiu);
- 2 interviuri în profunzime cu reprezentanții primăriilor din mediul rural (Bacău și Sibiu);
- 2 interviuri în profunzime cu reprezentanții DJST (Bacău și Sibiu);

B. Focus grupuri

- 3 focus-grupuri (București, Bacău și Sibiu) cu tineri, din care:
 - ✓ 1 cu tineri din mediul rural în Bacău
 - ✓ 2 cu tineri din sistemul de protecție a copilului – București și Sibiu

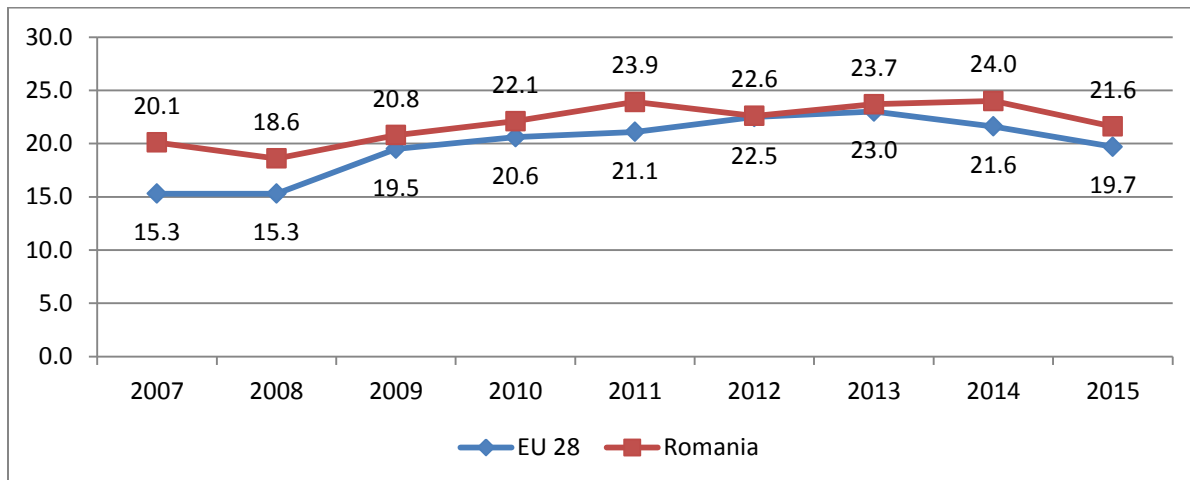
Analiza situației actuale

Chiar dacă România a înregistrat creștere economică în ultimii ani, aceasta nu se resimte la același nivel și în creșterea calității vieții populației. Întreaga populație a țării are de suferit ca urmare a reducerii veniturilor, a lipsei locurilor de muncă, a locuințelor, a calității nesatisfăcătoare a serviciilor de sănătate, educație, serviciilor sociale etc. Însă, una dintre categoriile de populație cele mai afectate de problemele socio-economice cu care se confruntă societatea o constituie tinerii. În acest raport ne vom concentra pe tinerii cu vârsta cuprinsă între 16-26 de ani, care sunt din mediul rural sau provin din sistemul de protecție socială, aceștia fiind printre cei mai expuși riscului de excluziune socială (Banca Mondială, 2015).

Apartenența la mediul rural a unei persoane, mai ales a uneia de vârstă tânără are un impact semnificativ asupra traseului educațional și socio-profesional al acesteia: acces la educație limitat atât din cauza sistemului - infrastructură educațională mai puțin dezvoltată în rural, o calitate a educației mai scăzută, familii lipsite de venituri sau cu venituri scăzute sau fluctuante, lipsa ofertelor de muncă, a celor de petrecere a timpului liber etc. În ceea ce-i privește pe tinerii care provin din instituții de plasament situația este și mai complicată. În primul rând, simplul fapt că au ajuns într-o instituție de plasament relevă lipsa unui suport extrem de important pentru dezvoltarea lui ulterioară- cel parental. Cu toate intervențiile publice și private, de natură financiară sau de alt tip, instituțiile de protecție specială din România par blocate într-un mod de a acționa care nu are nimic în comun cu realitatea actuală: principalul lor scop a rămas în continuare asigurarea unor nevoi de bază tinerilor de care au grijă (hrană, îmbrăcăminte, adăpost) neglijând nevoile superioare ale unei ființe umane: nevoia de dezvoltare psihică, emoțională, aspirații, competențe etc. Copiii și adolescenții nu sunt încurajați să aibă o viață autonomă, să-și formeze deprinderi de viață independentă, menținându-li-se o dependență accentuată față de sistem.

La nivel european, tinerii constituie una dintre categoriile de populație cele mai afectate de criza economică care a lovit țările Uniunii Europene în 2007. Chiar dacă situația tinerilor începe să se îmbunătățească, acesta continuă să fie unul dintre grupurile cu un grad ridicat de risc de excluziune socială. Integrarea pe piața muncii a tinerilor a reprezentat una dintre principalele probleme, datele indicând, la nivel european, o creștere a șomajului în rândul acestora de la 15.3% în 2007 la 19.7% în 2015 (Figura 1), în timp ce în unele țări ea a depășit 40% (Grecia – 50.2%, Spania – 48.1%, Croația – 43.6%, Italia – 40.1%). Rata șomajului la tineri este de peste două ori mai mare decât cea a populației de vârstă activă de 9.4%, fapt ce presupune adoptarea unor măsuri pentru creșterea angajabilității acestei categorii de populației. În România, rata șomajului la tineri a crescut de la 20.1% în 2007 la 21.6% în 2015, cea mai ridicată rată (24%) înregistrându-se în 2014 (Figura 1). În 2015, rata de ocupare a tinerilor (15-24 ani) în România fost de 24,5%, sub media UE de 33.2% (Eurostat, 2016, yth_empl_020).

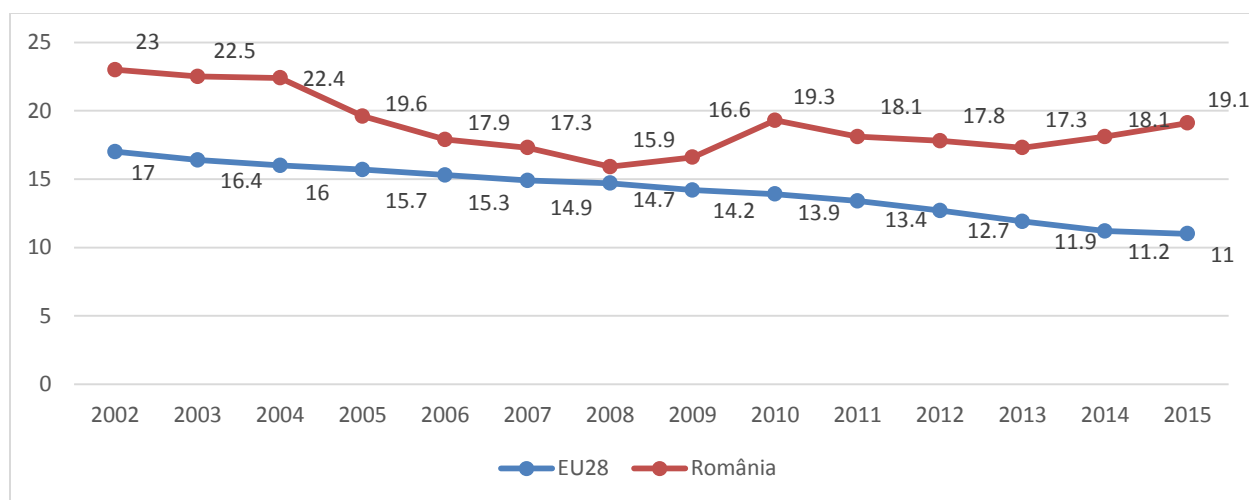
Figura 1. Evoluția ratei șomajului la tineri între 15 și 24 de ani

Sursa: Eurostat, Early leavers from education and training, [yth_empl_100], octombrie 2016

Nivelul redus de educație și rata mare de părăsire timpurie a școlii în cazul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 – 24 de ani constituie una dintre principalele cauze ale lipsei lor de integrare pe piața muncii (Petrescu et al., 2016). Rata NEETs (tineri care nu sunt angajați și nici nu sunt cuprinși într-o formă de învățământ sau training) cu vârste între 15 și 24 de ani reprezintă 12% din totalul tinerilor de această vârstă, în România ea fiind de 18.1%, cu mult mai mare decât media europeană. În ce privește rata de părăsire timpurie a școlii (Figura 2), dacă la nivel european trendul este unul descendent, în România ea a crescut ca urmare a unor măsuri de politică publică mai puțin inspirate de organizare a sistemului de învățământ (desființarea școlilor profesionale în 2010), lipsei unor măsuri de susținere a elevilor provenind din medii defavorizate pentru continuarea studiilor, sărăciei, mediului familial etc . Părăsirea timpurie a sistemului de educație are efecte majore asupra angajabilității acestor tineri care nu dețin competențele necesare integrării pe piața muncii (Petrescu et al., 2016).

Figura 2. Evoluția ratei de părăsire timpurie a școlii*

*Procentul populației de vârstă 18-24 cu maxim nivel de educație secundar inferior, care nu erau nici în educație nici în training în cele 4 săptămâni anterioare anchetei.

Sursa: Eurostat, Early leavers from education and training, [tsdsc410], octombrie 2016

În România, în ultimii ani, populația cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani a reprezentat unul dintre domeniile de interes pentru cercetători și specialiști din domeniul sociologiei, psihologiei sau economiei. Rezultatele cercetărilor întreprinse reflectă o realitate nefavorabilă acestei categorii de vârstă. Astfel, potrivit Barometrului de Opinie Publică - Tineret 2012, populația cu vârsta cuprinsă între 16-24 de ani este de părere, în marea ei majoritate, că veniturile gospodăriei de care aparțin ajung doar pentru a face față cheltuielilor cu strictul necesar (38%) iar 37% dintre tineri fac parte dintr-o gospodărie care are venituri doar pentru un trai decent. De altfel, mai mult de jumătate dintre tinerii din România (55%) au menționat ca principală cauză a părăsirii sistemului de învățământ lipsa banilor necesari acoperirii costurilor cu educația; 40% dintre cei care au părăsit sistemul de învățământ au făcut-o din cauza faptului că au fost nevoiți să-și câștige existența singuri (Barometru de opinie publică - Tineret, 2012). Dat fiind faptul că vorbim despre tineri, care sunt dependenți de resursele gospodăriilor de care aparțin, modul de alocare al bugetului gospodăriilor îi afectează în mod direct pe termen lung.

Tinerii din România nu au un nivel înalt de încredere că vor reuși să acceseze formele de învățământ pe care le doresc pentru ca astfel să obțină mai ușor un loc de muncă. Pentru 90% dintre tinerii români accesul la un loc de muncă reprezintă o mare problemă iar 64% dintre ei au mari probleme și cu accesul la educație. În consecință, nu pot spera nici la condiții de trai mai bune: 83% sunt de părere că acest lucru reprezintă o problemă serioasă (Tabelul 1). Pentru că gospodăriile de care aparțin nu dispun de venituri necesare acoperirii costurilor cu educația iar societatea prin instituțiile sale îi ajută prea puțin, o parte a tinerilor români aleg să abandoneze școala riscând excluziunea socială și profesională.

Tabelul 1. Efectele contextului socio-economic asupra strategiilor de viață ale tinerilor (%)

	reprezintă o problemă serioasă	este o problemă	nu prea este o problemă	nu este deloc o problemă	NS/NR
șansa tinerilor de a avea un loc de muncă	54	36	7	1	2
accesul la formele de învățământ dorite	29	35	27	6	3
condițiile de trai ale tinerilor	39	44	13	2	3

Sursa: Barometru de opinie publică - Tineret 2012 (Cum apreciați situația prezentă în țara noastră în ceea ce privește...?)

Mult mai recent, în 2014, au fost publicate rezultatele unei alte cercetări în rândul tinerilor (*Tineri în România, griji, aspirații, atitudini și stil de viață*) care arată că, aceștia consideră că problemele cu care se confruntă societatea noastră sunt prea numeroase și mult prea grave pentru ca singure, gospodăriile, să le facă față. Lista de probleme propusă tinerilor români spre evaluare este mult mai lungă însă pentru această lucrare le-am selectat pe cele care au întrunit cele mai înalte valori. Observăm din nou, că sărăcia este menționată de către tineri ca fiind cea mai gravă problemă a societății românești: peste 90% dintre tineri au menționat această problemă ca fiind una foarte gravă și gravă (Tabelul 2). Celelalte două probleme grave - șomajul și nesiguranța

locului de muncă - sunt probleme asociate sărăciei și rezultatul unei economii slab performante, învinsă de tranziția prelungită și criza economică mondială dar și a lipsei de reacție din partea societății în general și a autorităților responsabile în particular.

Tabelul 2. Probleme cu care se confruntă societatea românească și considerate grave de către tineri (%)

Probleme	Foarte gravă	Gravă	Puțin gravă	Foarte puțin gravă
sărăcia	64,5	31,4	3,4	1,0
nesiguranța locului de muncă	61,2	32,1	5,9	0,9
șomaj	59,2	36,6	3,6	0,5
inegalități mari între oameni	42,6	37,8	15,2	4,4

Sursa: Raport Tineri în România, griji, aspirații, atitudini și stil de viață 2014: 17-18

Excluziunea socială și sărăcia la tineri

În *Strategia pentru Tineret 2014-2020* se arată că, indiferent de metoda prin care alegem să măsurăm nivelul de sărăcie din societatea românească, tinerii sunt categoria de vârstă cea mai săracă: peste un sfert din populația tânără a țării (28,1%) se află în sărăcie relativă și aproape jumătate dintre ei (40,3%) sunt în risc de sărăcie sau excluziune socială (*Strategia pentru Tineret 2014-2020*, 2014:14). Datele expuse în documentul guvernamental sunt confirmate și de datele publicate de instituțiile europene (Eurostat) precum și de rezultatele unor cercetări realizate în România în rândul populației tinere (*Barometrul de Opinie Publică – Tineret, 2012; Raport Tineri în România, griji, aspirații, atitudine și stil de viață, 2014*). La nivel UE-28 în majoritatea statelor se regăsește această problemă, dar se constată și că ponderea tinerilor care riscă sărăcia și excluziunea socială a cunoscut o tendință ascendentă din 2010 până în 2013 (Tabelul 3). Această creștere este, în primul rând, o consecință a crizei economice. Comparativ însă cu celelalte state, România și Bulgaria se situează printre cele în care tinerii se află în cea mai dificilă situație - peste 40% din populația cu vârsta între 15-29 de ani se află în risc de sărăcie și excluziune socială - mai dificilă chiar decât în state în care criza economică a avut efecte cu consecințe negative mult mai mari (de exemplu, Grecia, Spania sau Portugalia). Explicația poate fi aceea că, ponderea tinerilor români afectați de criza economică s-a adăugat celor aflați deja în dificultate din cauza tranziției prelungite de la o economie centralizată la una de piață pe care a traversat-o țara noastră.

Tabelul 3. Tineri (15-29 de ani) aflați în risc de sărăcie sau excluziunea socială (%)

Țări	2010	2011	2012	2013
UE 28	26,9	27,6	28,8	29
Belgia	20,6	20,8	22,5	22,4
Bulgaria	47,7	48,3	48,7	46,8
Cehia	15,7	17	17,4	16,8
Danemarca	27,9	30,2	31,2	31,3
Germania	24,3	22,9	22,9	24

Estonia	23	25,2	24,9	22,6
Irlanda	23	25,2	24,9	22,6
Grecia	31,9	36,9	44,5	46,1
Spania	29	31	34,0	34
Franța	24,5	23,8	24,4	25,1
Croația	31,2	32,5	30,9	29,2
Italia	29,7	33,7	36,0	34,4
Cipru	24,1	23,2	28,8	30,5
Lituania	36,8	35,2	33,4	28,7
Letonia	37,7	41,8	35,0	33,8
Luxemburg	19	19,7	22,1	22,4
Ungaria	34,4	36,3	37,8	39,5
Malta	18,4	20,6	20,9	22,7
Olanda	19,6	20,4	18,0	19,6
Austria	20,2	20	21,0	20
Polonia	29,3	27,7	27,7	38,3
Portugalia	25	24,7	28,4	31,1
România	41,2	42,7	45,4	45
Slovenia	15,3	16,1	17,9	19,9
Slovacia	21	21,9	20,6	20,9
Finlanda	21,1	21,4	20,4	20,6
Suedia	22,5	29,9	21,8	24
Marea Britanie	25,1	26,4	29,4	29,2
Islanda	16,5	16,8	13,8	15,8
Norvegia	25,7	26	24,6	25,7
Elveția	15,1	14,9	16,3	15,1
Suedia	22,5	29,9	21,8	24

* b-ruptură serie date, bu - date cu grad scăzut de încredere; : date nedisponibile

Sursa: Eurostat, [yth_incl_020], octombrie 2016

Nivelul de educație al tinerilor

Sărăcia populației unei țări, indiferent de categoria de vârstă la care se face referire, are drept principale cauze lipsa educației sau accesul redus la educație, lipsa locului de muncă sau a competențelor necesare pieței muncii și/sau dificultăți în a stabili contacte sociale (lipsa capitalului social) care pot fi un suport real și necesar pentru o persoană vulnerabilă. Din 2007, în România, ponderea tinerilor care părăsesc prematur sistemul de învățământ se situează peste media UE și departe de obiectivul stabilit la nivel european. O comparație între ținta de sub 10% și realitatea de 17,3% ne conduce la concluzia că în următoarele decenii România trebuie să reducă aproape la jumătate numărul tinerilor care părăsesc prematur sistemul. Un obiectiv dificil de atins în condițiile în care rata părăsirii premature a sistemului de învățământ a fost fie în creștere, fie a stagnat la valori peste media UE. (Tabelul 4)

Tabelul 4. Tineri care au părăsit prematur sistemul de învățământ

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
UE 28	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	12,0	11,2(b)	11,0
UE 27	15,0	14,8	14,3	14,0	13,5	12,8	12,0	11,3(b)	11,0
Belgia	12,1	12,0	11,1	11,9	12,3	12,0	11,0	9,8(b)	10,1
Bulgaria	14,9	14,8	14,7	13,9	11,8	12,5	12,5	12,9(b)	13,4
Cehia	5,2	5,6	5,4	4,9	4,9	5,5	5,4	5,5(b)	6,2
Danemarca	12,9(b)	12,5	11,3	11,0	9,6	9,1	8,0	7,8(b)	7,8
Germania	12,5	11,8	11,1	11,9	11,7	10,6	9,9	9,5(b)	10,1
Estonia	14,4	14,0	13,5	11,0	10,6	10,3	9,7	11,4(b)	11,2
Irlanda	11,6	11,3	11,7	11,5	10,8	9,7	8,4	6,9(b)	6,9
Grecia	14,6	14,8	14,5	13,7	13,1	11,4	10,1	9,0(b)	7,9
Spania	30,8	31,7	30,9	28,2	26,3	24,7	23,6	21,9(b)	20,0
Franța	12,6	11,5	12,2	12,5	11,9	11,5	9,7(b)	9,0(b)	9,0
Croația	3,9	3,7	3,9	3,7	4,1	4,2	3,7	2,7(b)	2,8
Italia	19,7	19,7	19,2	18,8	18,2	17,6	17,0	15,0(b)	14,7
Cipru	12,5	13,7	11,7	12,7	11,3	11,4	9,1	6,8(b)	5,2
Lituania	15,6	15,5	14,3	12,9	11,6(b)	10,6	9,8	8,5(b)	9,9
Letonia	7,8	7,5	8,7	7,9	7,4	6,5	6,3	5,9(b)	5,5
Luxemburg	12,5	13,4	7,7(b)	7,1	6,2	8,1	6,1	6,1(b)	9,3
Ungaria	11,4	11,7	11,2	10,5	11,2	11,5	11,8	11,4(b)	11,6
Malta	30,2	27,2	27,1	23,8	22,7	21,1	20,8	20,3(b)	19,8
Olanda	11,7	11,4	10,9	10,0(b)	9,1	8,8	9,2	8,7(b)	8,2
Austria	10,7	10,1	8,7	8,3	8,3	7,6	7,3	7,0(b)	7,3
Polonia	5,0	5,0	5,3	5,4	5,3	5,7	5,6	5,4(b)	5,3
Portugalia	36,9	35,4	31,2	28,7	23,2	20,8	19,2	17,4(b)	13,7
România	17,3	15,9	16,6	18,4	17,5	17,4	17,3	18,1(b)	19,1
Slovenia	4,1	5,1	5,3	5,0	4,2	4,4	3,9	4,4(b)	5,0
Slovacia	6,5	6,0	4,9	4,7	5,1	5,3	6,4	6,7(b)	6,9
Finlanda	9,1	9,8	9,9	10,3(d)	9,8	8,9	9,3	9,5(b)	9,2
Suedia	8,0	7,9	7,0	6,5	6,6	7,5	7,1	6,7(b)	7,0
Marea Britanie	16,6(b)	17,0	15,7	14,9	15,0	13,6	12,4	11,8(b)	10,8
Islanda	23,2	24,4	21,3	22,6	19,7	20,1	20,5	19,1(b)	18,8
Norvegia	18,4	17,0	17,6	17,4	16,6	14,8	13,7	11,7(b)	10,2
Elveția	7,6	7,7	9,1	6,6	6,3	5,5	5,4	5,4(b)	5,1

* b-ruptură serie date

Sursa: Eurostat, Sursa: Eurostat, [edat_lfs_14], octombrie 2016

Pentru a-și crește șansele de a obține într-un timp cât mai scurt un loc de muncă, cu un grad ridicat de siguranță, cu un venit cel puțin decent tinerii trebuie să rămână cât mai mult timp în școală - de preferat până finalizează nivelul superior de educație (ISCED 5-6). Pentru a avea însă acces la educație și ulterior la un loc de muncă tânărul are nevoie de sprijin atât din partea societății cât și a familie de origine. Datele Eurostat confirmă faptul că tinerii care au subapreciat beneficiile educației și au supraestimat costurile pe care le presupune aceasta, nu au luat cea mai bună decizie: în toate statele UE-28, atât în cele cu nivel ridicat de dezvoltare socio-economică cât și în cele aflate în curs de dezvoltare așa cum este cazul României, populația cu nivel înalt de educație înregistrează cea mai mare rată a ocupării (Tabelul 5).

Tabelul 5. Rata de ocupare a tinerilor (15-29 de ani) în funcție de nivelul de educație atins (%), 2013

Țări	nivel minim de educație (ISCED 0-2)	nivel mediu de educație (ISCED 3-4)	nivel înalt de educație (ISCED 5-6)
UE 28	25,8	53,5	71,3
România	24,9	46,4	66,9
Belgia	16,8	46,8	68,8
Bulgaria	9,5	44,4	70,7
Cehia	7,7	56,1	68,8
Danemarca	46,1	70,4	77,7
Germania	45,9	70,5	84,3
Estonia	20,4	55,7	75,7
Irlanda	12,8	48,6	75,2
Grecia	13,4	24,8	50,9
Spania	26,2	30,5	56,2
Franța	18,3(b)	48,1(b)	71,3(b)
Corația	3,3(u)	35,6	59,5
Italia	16,9	37,3	44,0
Cipru	16,3	45,0	65,5
Lituania	18,3	54,1	80,4
Letonia	8,0	46,2	83,8
Luxemburg	20,4	50,5	68,5
Ungaria	9,7	47,1	73,5
Malta	47,5	57,8	85,3
Olanda	54,2(b)	74,4(b)	85,5(b)
Austria	38,8(b)	75,5(b)	81,1(b)
Polonia	8,5	51,5	71,9
Portugalia	29,6	42,7	58,6
România	24,9	46,4	66,9
Slovenia	13,7	50,0	70,0
Slovacia	4,8	50,3	57,6
Finlanda	25,0	65,5	82,6

Suedia	23,4	68,7	74,7
Marea Britanie	40,8	60,5	81,3
Islanda	67,8	75,7	87,9
Norvegia	48,8	72,7	81,3
Elveția	55,0	74,6	84,1

* b-ruptură serie date, bu - date cu grad scăzut de încredere; : date nedisponibile

Sursa: Eurostat, [yth_demo_040], octombrie 2016

Tinerii care au un nivel scăzut de educație au șanse mai reduse de a intra pe piața muncii. În cazul unora, nivelul scăzut de educație se asociază și cu lipsa de experiență profesională fapt care transformă această categorie de vârstă într-una extrem de vulnerabilă nu doar din punct de vedere profesional (lipsa unui loc de muncă dar și a perspectivelor de a obține una) cât și din punct de vedere social (excluderea de pe piața muncii se asociază întotdeauna cu excluziunea socială).

Integrarea pe piața muncii

La nivel UE-28 rata de ocupare a tinerilor este sub 50%, fapt ce demonstrează încă o dată necesitatea intervenției pentru creșterea integrării tinerilor pe piața muncii. Situația este și mai îngrijorătoare când analizăm tipul de ocupație, unde constatăm că mult mai mulți tineri au o ocupație temporară (31,1%) decât una cu program parțial de lucru (22,9%) (Tabelul 6).

Tabelul 6. Tip de ocupare în rândul tinerilor (%), 2013

	Ocupare parțială	Ocupare temporară
UE 28	22,9	31,1
Belgia	3,6	9,7
Bulgaria	8,1	19,1
Cehia	51,7	19,7
Danemarca	21,4	39,1
Germania	12,6	7,7
Estonia	30,2	22,2
Irlanda	13,9	19,8
Grecia	26,5	49,3
Spania	18,1(b)	39,2(b)
Franța	3,7(bu)	35,6(b)
Croația	23,2	39,6
Italia	19,2	18,2
Cipru	8,6	6,3
Lituania	9,8	5,0
Letonia	16,9	22,4
Luxemburg	6,4	18,0
Ungaria	15,2	13,1

Malta	63,3(b)	43,9(b)
Olanda	20,2(b)	24,4(b)
Austria	9,6	50,6
Polonia	15,8	48,0
Portugalia	10,9	3,6
România	21,7	48,7
Slovenia	5,4	13,0
Slovacia	27,0	34,3
Finlanda	36,6	41,7
Suedia	29,8(b)	10,9(b)
Marea Britanie	39,0	28,8
Islanda	43,8	31,7
Norvegia	24,6	39,5
Elveția	:	:

* b-ruptură serie date, bu - date cu grad scăzut de încredere; : date nedisponibile

Sursa: Eurostat, [yth_empl_050; yth_empl_060], octombrie 2016

Ocupațiile atipice (cele temporare sau cu contract parțial) reprezintă o oportunitate pentru tineri să se familiarizeze cu piața muncii, să obțină un venit în paralel cu frecventarea școlii, să acumuleze experiență profesională etc. Pentru sistemul economic al unei țări, acest tip de ofertă de muncă înseamnă o reducere a presiunii asupra bugetului asigurărilor sociale (reducerea beneficiarilor de indemnizații de șomaj sau ajutor de șomaj). Este foarte important însă de monitorizat efectul pe termen lung al acestui tip de ocupație asupra traiectoriei socio-profesionale a tinerilor. Mai exact, dacă pentru tineri acest tip de ocupație reprezintă o trambulină către o integrare profesională deplină sau o trapă către precaritate, marginalizare? (Booth & all, 2002, apud Blasco et Givord, 2010: 75). Aceeași întrebare este valabilă și la nivel de societate: reducerea presiunii asupra pieței muncii și asupra bugetului asigurărilor sociale pe termen scurt prin orientarea tinerilor în special către ocupații atipice va avea efecte pozitive sau negative pe termen mediu și lung asupra economiei și societății în general?

Situația necesită o analiză la nivelul fiecărui stat în parte, ținând cont de contextul socio-economic național. În unele state UE (Danemarca, de exemplu, țara care a și propus această măsură de politică de ocupare) - ocuparea atipică, mai ales în rândul tinerilor, s-a dovedit a avea efecte pozitive. O analiză a relației dintre tipul de contract de muncă și nivelul de trai al populației din România relevă însă faptul că cele mai multe persoane care sunt angajate cu program de lucru parțial obțin venituri mai reduse și au un risc de sărăcie mai ridicat (Preoteasa, 2013:142). În concluzie, pentru populația din România, a avea un loc de muncă cu program parțial de lucru sau cu un contract pe durată determinată este mai degrabă o trapă către precaritate decât o trambulină spre reușită profesională. Mai grav este însă faptul că și a avea o ocupație - chiar și atunci când vorbim despre o ocupație standard, cu program normal de lucru de 8 ore - nu echivalează, în cazul multor tineri români, cu obținerea independenței financiare, a stabilității socio-profesionale. Strategia Națională pentru Tineret arată că, în România, se înregistrează cel mai mare nivel de sărăcie în rândul tinerilor care lucrează:

30,7% dintre tinerii cu vârsta între 18-24 de ani care lucrează sunt săraci în timp ce în UE-28 valoarea este de 11,2% (Strategia Națională pentru Tineret, 2013:16).

Într-o societate în care condițiile socio-economice în general și cele de pe piața muncii în special sunt deficitare, tinerii trebuie să depună un efort mult mai mare pentru a se integra profesional și să identifice cât mai multe variante prin care să reușească integrarea profesională: frecventarea școlii până la cel mai înalt nivel, dezvoltarea unui comportament activ de căutare a unui loc de muncă, implicarea în activități extra-școlare, de voluntariat etc.

În cel mai recent studiu realizat în România și care a abordat probleme de interes major pentru întreaga societate românească, nu doar pentru anumite categorii de vârstă - "Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață" realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES) în 2014 - analiza relației tinerilor cu piața muncii a condus la rezultate de care autoritățile responsabile cu promovarea și aplicarea măsurilor de politici de integrare profesională trebuie să țină cont. Formele de ocupare în rândul categoriei de vârstă 15-29 de ani sunt diverse însă nu se îndepărtează cu mult de cele întâlnite la nivelul altor categorii de vârstă. Potrivit acestor date, mai mult de jumătate dintre tinerii români cu vârsta cuprinsă între 15-29 de ani nu desfășoară vreo activitate economică (Tabelul 7). Cei mai mulți dintre ei sunt încă în sistemul de învățământ însă, cei care au intrat deja pe piața muncii reflectă în mod evident anumite particularități ale societății românești: preferința pentru ocupațiile standard (ocupații cu normă întreagă), inegalități în ceea ce privește accesul pe piața muncii atât între cele două medii de rezidență (rural și urban) și între regiuni de dezvoltare (un nivel mai ridicat de ocupare în regiunile dezvoltate din punct de vedere socio-economic și mai scăzut în regiunile sărace)

Tabelul 7. Forme de ocupare în rândul tinerilor (15-29 de ani) în funcție de mediul rezidențial și regiune istorică (%)

	cu normă întreagă	cu jumătate de normă/part-time	ocazional	nu lucrează	altă situație
Total eșantion	31,4	3,3	6,8	56,4	2,1
Urban	34,7	4,0	5,1	53,7	2,6
Rural	27,1	2,3	9,1	60,0	1,4
Moldova	27,6	3,7	10,7	54,8	3,3
Muntenia	29,3	3,5	6,7	59,6	0,9
Transilvania	31,0	3,1	5,8	58,6	1,5

Sursa: Raport "Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață" (2014)

Lipsa de informații dar și resursele financiare limitate fac dificil accesul lor la servicii de formare, recalificare. Pe de altă parte nici oferta de cursuri de formare și calificare/recalificare nu este tentantă pentru ei, dat fiind faptul că mediul în care trăiesc - mediul rural - nu are o ofertă de locuri de muncă corespunzătoare acestor calificări. Dominante la nivelul mediului rural sunt ocupațiile în agricultură iar instituțiile furnizoare de formare vin cu oferte în special din domeniul serviciilor. O altă problemă în aplicarea unor măsuri de politică de

integrare o constituie faptul că, acești tineri nu sunt cuprinși în statisticile privind populația-țintă (șomeri) a instituțiilor responsabile cu promovarea și aplicarea unor astfel de măsuri.

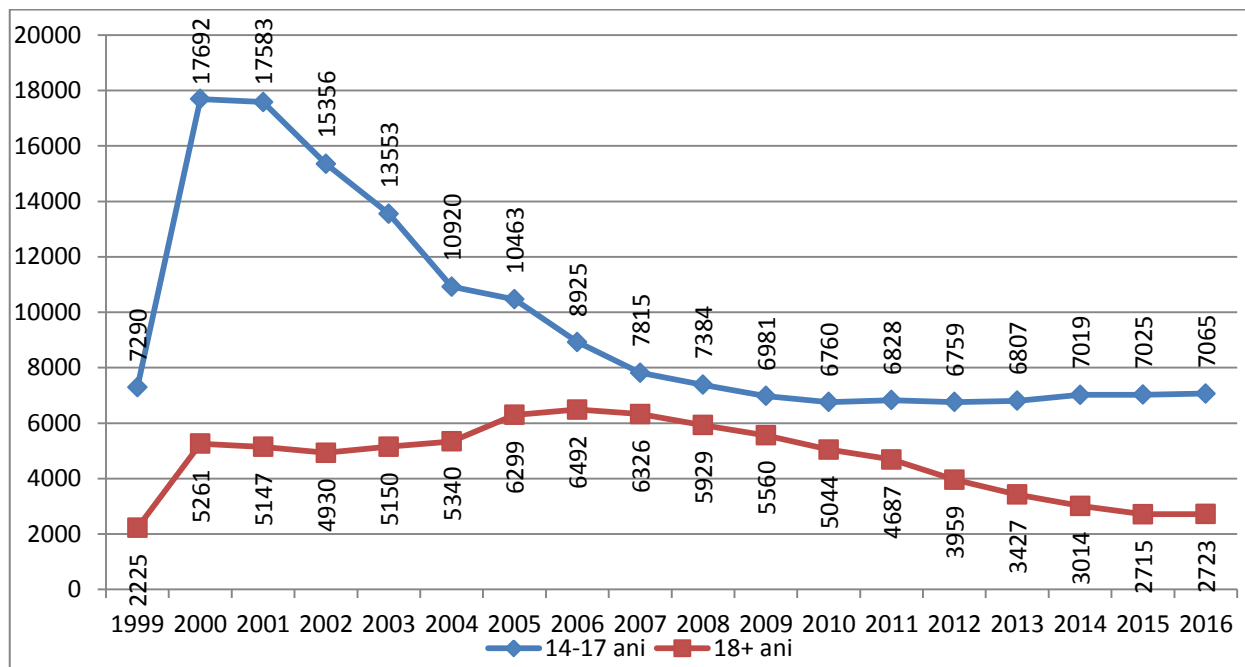
Una dintre soluțiile la care apelează tinerii este solicitarea de măsuri de protecție socială. Dacă am realiza un profil al tânărului care este frecvent beneficiar al măsurilor de protecție socială vom constata că acesta se caracterizează printr-un nivel scăzut de educație și pregătire profesională, are o experiență profesională limitată și fragmentată, aparține unui mediu socio-economic și familial defavorizat (de cele mai multe ori provin din mediul rural sau din instituții de protecție socială). Acțiunea politicilor de integrare profesională, în cazul tinerilor care se încadrează în acest profil trebuie să vizeze mai multe paliere: educație și formare, ocupare, sprijin financiar, reconversie profesională etc. Însă oricare ar fi măsura de politică de integrare profesională scopul lor nu este acela de a încuraja tinerii să prelungească statutul de beneficiar al politicilor de suport, ci dimpotrivă să reducă cât mai mult cu putință această etapă a parcursului lor socio-profesional. Veniturile obținute prin sistemul de protecție socială (șomaj, venit minim garantat - VMG - ajutor de șomaj etc.) sunt acordate pentru o perioadă scurtă de timp, au o valoare foarte scăzută și nu sunt însoțite de măsuri active de integrare profesională. În aceste condiții, multe persoane, inclusiv tinerii, preferă să găsească singuri soluții pentru a-și asigura veniturile necesare traiului de zi cu zi: desfășoară activități în economia informală, migrează temporar în țările din Europa Occidentală etc. Capacitatea acestei categorii de populație de a scăpa de sărăcie și excluziune socială este limitată pentru că ocupațiile pe care le au sau le obțin sunt temporare iar veniturile sunt fluctuante și reduse.

Tinerii din sistemul de protecție a copilului

Una dintre categoriile de tineri cele mai afectate de schimbările economice și aflate la risc de excluziune socială, o reprezintă tinerii care părăsesc sistemul de protecție sau care se află încă în cadrul acestuia. Tinerii post-instituționalizați sau aflați încă în sistemul de protecție se confruntă cu o serie de probleme dintre care cele mai importante sunt: slaba dezvoltarea sau chiar lipsa abilităților de viață independentă, probleme emoționale, probleme de comportament, lipsa competențelor necesare integrării pe piața muncii, nivel scăzut de educație, lipsa locuinței.

Reforma sistemului de protecție a copilului din România a pus accentul pe dezinstituționalizarea acestora, fie prin reintegrarea în familia extinsă, fie prin înlocuirea măsurii de protecție de tip rezidențial cu una de tip familial. Astfel numărul copiilor din servicii de tip rezidențial a scăzut constant după 1999, ajungând la 19832 în iunie 2016, în timp ce cel al copiilor protejați în familii a crescut din 1997 până în 2004 (de la 11899 de copii la 50239), după care a urmat o scădere, în 2016 numărul lor fiind de 37620. În ce privește tinerii aflați în servicii de tip rezidențial, numărul lor a înregistrat scăderi în perioada 2000 – 2016 datorită măsurilor de dezinstituționalizare adoptate. Astfel, tineri între 14 și 17 ani sunt 7065 de persoane, iar cei peste 18 ani – 2723 (Figura 3). (Date disponibile existente nu sunt decât pentru aceste categorii de vârstă.)

Figura 3. Dinamica numărului persoanelor între 14-17 ani și peste 18 ani aflați în servicii de tip rezidențial

Sursa: ANPDCA, Statistici privind sistemul de protecție specială, www.copii.ro/statistici/, octombrie 2016

Sistemul de asistență maternală oferă o alternativă viabilă pentru dezinstituționalizarea copiilor, însă numărul asistenților maternali este insuficient pentru nevoile existente. În plus, numărul mare de tineri din serviciile de tip rezidențial indică faptul că nu sunt suficienți asistenți maternali pentru aceștia. În unele cazuri, cererea DGASPC-urilor de a lua în plasament mai mult de un copil a făcut ca unii dintre asistenții maternali să renunțe și la cei pe care îi îngrijeau deja.

Există diferențe în ce privește deprinderile de viață independentă între tinerii care se află în cele 3 tipuri de măsuri de protecție: serviciile rezidențiale publice, serviciile rezidențiale ale organizațiilor neguvernamentale și cei aflați în asistență maternală sau plasament familial. În opinia persoanelor intervievate, tinerii aflați în plasament familial sau la asistent maternal prezintă într-o măsură mai mare deprinderi de viață independentă deoarece se confruntă cu situații de viață reale și au diverse responsabilități în cadrul familiei unde sunt îngrijiți. Studii anterioare reliefează eficiența mai mare a unităților de tip familial/asistența maternală în îngrijirea tinerilor deoarece aceștia sunt încurajați să se implice mai mult în treburile gospodărești și în rezolvarea problemelor zilnice, iar mediul familial îi face mai optimiști și mai pregătiți pentru viața independentă (Câmpean, 2010; Ilie, 2014).

În cazul copiilor și tinerilor din serviciile de protecție socială, ar trebui să existe un accent mai mare pus pe formarea și dezvoltarea deprinderilor de viață independentă. Aceasta este considerată a fi o componentă importantă a educației non-formale, complementară celei derulate în instituțiile de învățământ și care se derulează în cadrul serviciilor de protecție (Ordinul 14/2007 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind Serviciul pentru dezvoltarea deprinderilor de viață independentă și a ghidului metodologic de implementare a acestor standarde). Cu toate că există legislație care reglementează acest domeniul al

deprinderilor de viață independentă, stabilind și un serviciu la nivelul DGASPC-urilor cu atribuții în acest sens și standarde pentru funcționarea lui, în instituțiile publice nu este suficient personal de specialitate care să se ocupe de evaluarea abilităților, deprinderilor și resurselor copiilor/tinerilor și de lor pentru o viață independentă (Dan et al., 2016).

Toți acești tineri beneficiază într-o măsură mai mare sau mai mică de diverse activități derulate în diverse proiecte, dar cei din serviciile rezidențiale încep să manifeste o rezistență în a se implica în alte proiecte noi, devin dezinteresați, iar mulți dintre ei participă doar dacă au beneficii imediate. Acest lucru se datorează numărului mare de proiecte dedicate acestui grup țintă derulate în ultimii ani, în care implicarea tinerilor s-a realizat fără a se ține seama de nevoile lor individuale. Este nevoie de o bună evaluare a nevoilor și de întocmirea unor planuri individuale care să stea la baza strategiilor și planurilor de acțiune la nivel local/județean. În plus, se poate pune în discuție și motivația tinerilor în general, precum și calitatea cursurilor la care aceștia sunt invitați să participe sau participă.

În procesul de integrare socio-profesională a tinerilor din sistem există o serie de dificultăți identificate în cadrul acestei cercetări:

- dezvoltarea neunitară a serviciilor de suport pentru tinerii post-instituționalizați și lipsa unor programe specifice de integrare socio-profesională a acestora. Acestea există în unele județe dar pot acoperi doar o parte din nevoile existente, acest lucru întâmplându-se în special în municipiile reședință de județ sau orașele mari.
- instituțiile publice de protecția copilului au un număr insuficient de personal atât în managementul de caz, cât și specialiști în dezvoltarea deprinderilor de viață independentă;
- personalul existent în centrele rezidențiale din sistemul public are nevoie de formare profesională care să le permită să țină pasul cu noile cerințe administrative, dar și să răspundă adecvat nevoilor tinerilor;
- insuficiența consilierii vocaționale în cadrul centrelor rezidențiale din sistemul public care face ca tinerii să nu urmeze instituții de învățământ sau calificări pentru care dețin abilitățile și cunoștințele necesare;
- marginalizarea/excluderea tinerilor care provin din centre rezidențiale atât în școală cât și la angajare;
- insuficiența suportului psihologic și financiar acordat de sistemul public asistenților maternali pentru a sprijini tinerii asistați;
- slaba dezvoltare a serviciilor de integrare socială și profesională;
- slaba dezvoltare a serviciilor de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă;
- lipsa suportului pentru dezvoltarea de servicii de integrare socială și profesională de către sectorul ONG.

Conform legii învățământului tinerii care împlinesc 18 ani și urmează o formă de învățământ pot rămâne în sistemul de protecție până la împlinirea vârstei de 26 de ani. Fiind conștienți de problemele de integrare socio-

profesională pe care le vor avea dacă părăsesc instituțiile rezidențiale, mulți tineri din sistemul de protecție își prelungec cât de mult posibil perioada de ședere în acestea prin urmarea unei forme de învățământ (Câmpean, 2010). Rămânerea în sistem după 18 ani pune o etichetă pe tineri, le prelungește dependența de sistem și, astfel, constituie o piedică în inserția lor socio-profesională. Ar fi necesar un program național care să-i ajute să devină autonomi și să nu fie dependenți de sistem. Acest program ar putea să stimuleze dezvoltarea de către instituțiile publice, dar și de către organizațiile neguvernamentale a serviciilor suport dedicate acestor tineri care părăsesc sistemul. Aceste servicii suport nu presupun doar decontarea unor cheltuieli pentru asigurarea locuinței, ci și oferirea de servicii sociale cum ar fi: consiliere psihologică, vocațională, mediere și acompaniere pe piața muncii, activități de socializare, etc.

Consilierea vocațională a copiilor/tinerilor este insuficientă la nivelul întregului de învățământ din România, 1 consilier având alocat un număr de 800 de elevi și o normă de 18 h/săptămână din care 4 sunt pentru activitatea didactică. Această consiliere vocațională este esențială pentru alegerea instituției de învățământ pe care copiii/tinerii să o urmeze în viitor. Dacă copiii/tinerii din familii mai beneficiază de sfaturile părinților în alegere instituției de învățământ și a calificării pe care să o urmeze, cei din sistemul de protecție au o mai mare nevoie de servicii specializate de consiliere și orientare vocațională. Chiar dacă alegerea instituției de învățământ este alegerea copilului/tânărului din sistemul de protecție, de multe ori acesta nu corespunde abilităților și cunoștințelor pe care acesta le deține, fapt ce are consecințe asupra integrării pe piața muncii deoarece nu deține competențele necesare ocupării unui loc de muncă care să îi permită să ducă o viață independentă (Câmpean, 2010; Ilie, 2014).

Asigurarea deprinderilor de viață independentă presupune participarea tinerilor din serviciile rezidențiale la derularea activităților administrativ gospodărești necesare pentru prepararea hranei, igienizarea grupurilor sanitare sau a spațiilor de pregătire a hranei. Acest lucru nu este permis însă de legislația în vigoare (Ordinul 1955/1995 – art. 19 pct.d) deoarece ar fi necesară pretestarea stării de sănătate de fiecare dată când tinerii intră în blocul alimentar, iar normele de igienă care trebuie respectate sunt atât de stricte încât personalul centrelor rezidențiale alege să nu permită accesul elevilor în sălile de preparare a hranei.

În plus, educația pentru sănătate care ar trebui să cuprindă și informații despre o alimentație sănătoasă este făcută doar în cadrul activităților extracurriculare derulate în școli. Acest lucru se realizează sporadic în școli și dacă nu este susținut de un demers similar și în centrele rezidențiale, nu are efecte asupra alimentației tinerilor.

O problemă majoră în identificarea și analiza problemelor tinerilor post-instituționalizați o constituie și lipsa datelor cantitative și dezagregate cu privire la situația acestora și a unui mecanism de colectare a acestora. Analizele existente indică faptul că în opinia personalului centrelor rezidențiale doar un procent cuprins între 10 și 30% dintre tinerii din sistem reușesc să se integreze socio-profesional (Câmpean, 2010). Sunt însă necesare studii comparative privind integrarea socio-profesională a tinerilor provenind din serviciile de asistență maternală, cei din centrele rezidențiale ale organizațiilor neguvernamentale și cei din cele publice pentru a putea propune măsuri de îmbunătățire a acestora.

Analiza măsurilor de suport pentru integrarea socio-profesională

Măsuri la nivelul Uniunii Europene

La nivel european, încă de la începutul anilor 1970, conceptul de incluziune socială a înlocuit în dezbaterile de politici publice conceptul de sărăcie, anii 1970 reprezentând trecerea de la politici orientate către diminuarea sărăciei și asigurarea unor condiții decente de trai la politicile publice centrate pe incluziune a fiecărui individ sau grup în societatea în care trăiește, asumându-și valorile și normele acesteia, având asigurat același acces la servicii, infrastructură, educație și sănătate ca fiecare locuitor al statului respectiv.

Un alt reper important este adoptarea în 2010 de către Uniunea Europeană a **Strategiei Europa 2020**, care prevedea printre altele măsuri privind combaterea sărăciei, având un cadru de acțiune larg, care cuprinde măsuri orientate către reducerea sărăciei în rândul copiilor și atingerea unui nivel al angajării de 75% pentru grupa de vârstă 20-64 de ani și scăderea ratei abandonului școlar la 10% în statele membre. În 2001, Comisia Europeană a realizat raportul **”Un nou impuls pentru tineretul european”**, care cuprindea 4 priorități în ceea ce privește tinerii: cetățenie activă și participare, consolidarea informațiilor adresate tinerilor și instrumentele utilizate în domeniul serviciilor destinate tinerilor, promovarea voluntariatului (în rândul tinerilor) și încurajarea mai mare a cunoștințelor privind tineretul. Aceste 4 priorități au constituit repere importante pentru Strategia Europa 2020, dar, în același timp, au condus la adoptarea Strategiei Europene pentru tineret 2010-2018. Strategia UE pentru tineret se bazează pe cooperarea inter-sectorială și, alături de fonduri, această cooperare este profilată pe politici bazate pe dovezi, învățarea reciprocă și un dialog structurat, precum și pe raportare, diseminare și monitorizare. Progresul realizat în cadrul Strategiei UE pentru tineret este publicat la sfârșitul fiecărui ciclu de trei ani sub forma Raportului asupra tineretului european. Strategia are opt domenii de acțiune: Educație și formare; Ocuparea forței de muncă și spiritul antreprenorial; Sănătate și bunăstare; Participare; Acțiuni de voluntariat; Incluziune socială; Tineretul în lume; Creativitate și cultură.

Pe fondul îngrijorărilor legate de rata mare a șomajului existentă în rândul tinerilor europeni, în 2012 Comisia Europeană lansează **Pachetul privind ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor** (Youth Employment package-YEP), care reprezintă un ansamblu de măsuri active în vederea asigurării accesului tinerilor pe piața muncii. Acest pachet cuprinde, printre altele, o serie de măsuri legate de:

- **Garanția pentru tineri.** Fiecare stat membru va dezvolta la nivel national un astfel de program prin care va asigura sprijin tinerilor absolvenți ai unui ciclu de învățământ, la cererea acestora, în maxim 4 luni de la finalizarea studiilor.

- **Standarde de calitate pentru stagiile de pregătire/formare.** Comisia europeană a stabilit un cadru și un set de indicatori de calitate minimali, astfel încât fiecare stat membru să poată monitoriza calitatea stagiilor de formare/pregătire care se desfășoară la nivel național.
- **Alianța europeană pentru ucenicie.** Rolul acestei entități este de a promova ucenicia și tranziția de la școală la locul de muncă prin încurajarea competențelor relevante pentru piața forței de muncă din UE și îmbunătățirea competențelor tinerilor europeni
- **Planul integrat de mobilitate adresat tinerilor.** Prin intermediul portalului EURES (portalul European al locurilor de muncă), tinerii europeni cu vârsta între 18 și 30 de ani sunt încurajați să își caute locuri de muncă în interiorul Uniunii Europene, nu doar în statele de origine.
- **Investiția în copii: întreruperea cercului vicios al defavorizării.** Comisia Europeană a adoptat, la 20 februarie 2013, Recomandarea 2013/112/UE - Investiția în copii: întreruperea cercului vicios al defavorizării (Investing in Children: breaking the cycle of disadvantage) , ca parte a Pachetului de Investiții Sociale. Recomandarea constituie un instrument esențial care plasează drepturile copiilor, interesele acestora, oportunitățile egale și sprijinul pentru cei mai dezavantajați în centrul eforturilor de a combate fenomenele de sărăcie și excluziune socială. Se recomandă concentrarea atenției asupra copiilor expuși unui risc sporit din cauza defavorizărilor multiple, cum este cazul copiilor romi, al copiilor imigranților sau ai membrilor minorităților etnice, al copiilor cu nevoi speciale sau cu handicap, al copiilor aflați în îngrijire alternativă sau al copiilor străzii, al celor cu părinți încarcerați, precum și al copiilor din gospodării expuse unui risc crescut de sărăcie, cum sunt cele cu un singur părinte sau cele ale unor familii numeroase. Mai mult, în capitolul destinat calității serviciilor de îngrijire alternativă, se recomandă asigurarea că și copiii lipsiți de îngrijirea părintească au acces la servicii de calitate (atât la cele standard, cât și la servicii specifice) în ceea ce privește sănătatea, educația, locurile de muncă, asistența socială, securitatea și locuințele, inclusiv în perioada de tranziție spre vârsta adultă.

Măsuri la nivel național

La nivel național, măsurile de suport pentru integrarea socio-profesională a tinerilor din grupurile vulnerabile cuprind acte normative, programe și proiecte desfășurate de instituții publice (ANPDCA, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului), cât și programe derulate de organizații neguvernamentale.

Cadrul legislativ care stimulează integrarea profesională a tinerilor are la bază:

- **Legea nr.76/2002**, actualizată prin Legea nr.250/2013, Legea nr.233/2010 - prevede măsurile pentru realizarea strategiilor și politicilor elaborate în vederea protecției persoanelor supuse riscului de șomaj, al asigurării unui nivel ridicat de ocupare și adaptare a forței de muncă la cerințele pieței muncii. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă dezvoltă servicii

gratuite finanțate din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în domeniul informării și consilierii profesionale, al medierii muncii și al formării profesionale.

- **Norme metodologice de aplicare a Legii nr.116/2002** privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, aprobate prin H.G. nr.1149/2002. Aceste norme cuprind următoarele instrumente de sprijin:

a) **măsurile de garantare a accesului la un loc de muncă** se realizează de ANOFM, prin încheierea unor contracte de solidaritate, pe o durată de până la 2 ani, dar nu mai puțin de un an, în baza cărora tinerii cu vârste cuprinse între 16 și 25 de ani aflați în dificultate și confrunțați cu riscul excluderii profesionale, beneficiază de un acompaniament social personalizat. Acompaniamentul social se realizează prin consiliere profesională și mediere din partea personalului specializat al Agenției, urmate de plasarea în muncă la angajatorii de inserție cu care agențiile județene încheie convenții.

b) **măsurile de garantare a accesului la o locuință** (persoane în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea achiziționării unei locuințe prin forțe proprii). Este o sarcină a consiliilor județene care, în limita fondurilor constituite în acest scop, trebuie să asigure, pe o listă a priorităților, fie acoperirea avansului pentru dobândirea unei locuințe, fie suportarea chiriei pentru o perioadă de până la 3 ani pentru o locuință închiriată.

c) **garantarea accesului la asistență de sănătate pentru tinerii** din familiile beneficiare de venit minim garantat. Aceasta se va face prin plata de către Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei a contribuției de asigurări sociale de sănătate.

d) **garantarea accesului la educație**, prin acordarea de burse pentru continuarea studiilor tinerilor care frecventează forme de învățământ preuniversitar și universitar.

Lipsa personalului la nivelul AJOFM-urilor cauzează o limitare a activității, în sensul în care instituția se ocupă de cazurile/persoanele care se prezintă la sediul acesteia și parcurg etapa de luare în evidență. Consilierea, orientarea profesională și cursurile de calificare (partea teoretică a cursurilor/programelor) sunt organizate de AJOFM în locațiile proprii, iar partea practică a cursurilor este organizată (în funcție de specificul cursului) la agenții economici cu care AJOFM are protocol de colaborare. Deplasarea în teren este îngreunată de lipsa personalului la nivelul AJOFM, volumul mare de muncă existent necesitând alocarea resursei umane a instituției pentru rezolvarea cazurilor aflate deja în evidență. Activitățile considerate tradiționale în care personalul AJOFM se deplasează în comunitate sunt reprezentate de bursele locurilor de muncă (pentru tineri, pentru romi sau ne romi) și de activitățile realizate în parteneriat cu alte instituții (cu inspectoratele școlare județene-săptămâna Școala altfel, cu agenți economici-zilele porților deschise, etc).

Garanția pentru tineret, finanțat de Guvernul României, reprezintă un alt program care are drept grup țintă tinerii cu vârsta sub 25 de ani. Obiectivul principal al “Garanției pentru Tineret” este reducerea șomajului în rândul tinerilor care au vârsta cuprinsă între 16 și 24 ani, prin facilitarea obținerii de locuri

de muncă de calitate. Concret, acest program urmărește ca tinerii cu vârsta mai mică de 25 ani, care își pierd locul de muncă sau care nu găsesc unul după terminarea studiilor, să primească o ofertă de bună calitate, fie de angajare, fie de continuare a educației sau de intrare în ucenicie, ori de efectuare a unui stagiu. Oferta va fi primită în decurs de 4 luni de la înregistrarea la agențiile pentru ocuparea forței de muncă. Toate măsurile din cadrul schemei „Garanția pentru Tineret” sunt susținute prin diverse forme de sprijin financiar, acordat fie viitorilor angajați, fie angajatorilor.

În România, programul Garanția pentru tineri nu este încă operational, Ministerul Fondurilor Europene lansând în luna noiembrie 2016 linia de finanțare pentru o componentă a acestui program, cu o întârziere de aproximativ 14 luni din cauza unor disfuncționalități existente în ceea ce privește programul informatic de gestionare al fondurilor europene (MySMIS). Componenta, deschisă către finanțare printr-un proiect de tip necompetitiv (administratorul fondurilor este ANOFM, respectiv AJOFM-urile, iar potențialele entități interesate în accesarea acestor fonduri pot participa doar în calitate de parteneri ai acestor instituții) cuprinde identificarea persoanelor și realizarea unei baze de date de tip Registru unic (cu stocarea CNP-urilor) cu tinerii care nu sunt angajați și nu se află nici înscriși într-o formă de învățământ (tinerii NEETs).

După realizarea acestei baze de date cuprinzând tinerii NEETS, programul Garanția pentru tineri putem considera că va deveni operațional, având în vedere că vor exista date statistice actuale legate de acest grup vulnerabil care să fundamenteze deciziile de politică publică adresate tinerilor, în special în ceea ce privește accesul pe piața forței de muncă și programele de calificare și/sau ucenicie.

Analiza principalelor documente strategice cu prevederi legate de incluziunea socio-profesională a tinerilor - Strategia națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020 și în Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 indică următoarele măsuri ce se urmărește a fi implementate:

Educație

- Extinderea consilierii școlare și vocaționale atât prin diversificarea rețelelor de consiliere (nu doar în școli, ci și în centrele de tineret) cât și prin cuprinderea obligatorie a elevilor începând cu clasele a VII-a și a VIII-a;
- Atenuarea efectelor părăsirii timpurii a școlii prin dezvoltarea muncii de tineret și oportunități de învățare nonformală;
- Creșterea și diversificarea ofertei de educație non-formală, adaptată nevoilor tinerilor: voluntariat, activități inițiate de ong-uri, acțiuni de instruire și educație extra-curriculară realizate în școli, oferte de educație non-formală ale Centrelor de tineret și Cluburilor Sportive Școlare, angajarea tinerilor la pregătirea și implementarea de proiecte inovative, oferte de învățare on-line, conferințe și seminarii pe teme solicitate de tineri, oportunități de învățare a limbilor străine și formare de competențe transversale (digitale, de comunicare etc.)

- Sensibilizarea, mobilizarea și orientarea organizațiilor guvernamentale și non-guvernamentale, a comunităților locale în vederea stabilirii de parteneriate și a unei cooperări viabile pentru dezvoltarea sistemului de instituții de educație non-formală și a serviciilor complexe/integrate axate pe necesitățile tinerilor;
- Actorii importanți precum lucrătorii de tineret, consilierii de carieră și trainerii instruiți vor fi recunoscuți și susținuți ca o sursă semnificativă de sprijin relevant.

Integrarea pe piața muncii

- Munca de tineret și învățarea nonformală vor fi recunoscute și sprijinite în continuare ca surse semnificative de sprijin în vederea dobândirii de abilități și competențe de natură a ușura accesul tinerilor pe piața muncii, contribuind astfel la atingerea obiectivelor Strategiei Europa 2020.
- Facilități fiscale pentru crearea de locuri de muncă: scutirea (suportarea, de la Bugetul de stat), pentru o perioadă de 1 an, a contribuțiilor sociale datorate de angajatori în cazul angajării cu contract de muncă pentru o durată cel puțin egală cu 2 ani, a tinerilor cu vârsta sub 25 de ani.
- Subvenții pentru chirie în cazul celor care se mută în alt județ pentru primul loc de muncă.
- Abordarea multi-dimensională a sprijinului pentru (re)integrarea tinerilor care nu sunt incluși în educație sau training și nici pe piața muncii (NEET), prin oportunități de educație, formare profesională și ocupare a forței de muncă.
- Implementarea Garanției pentru Tineret: asigurarea unei oferte de calitate tuturor tinerilor, pentru ocupare, continuarea educației, ucenicie sau program de pregătire profesională în termen de 4 luni de la părăsirea școlii sau înregistrarea ca șomer. Elaborarea urgentă și trimiterea la Comisia Europeană a unui plan de implementare a Garanției pentru Tineret în regiunile cu rata șomajului în rândul tinerilor peste 25%, apoi a unui plan de implementare pentru celelalte regiuni. Includerea în acest plan a măsurilor de reformă în domeniul uceniciei.
- Extinderea eligibilității pentru cursuri de calificare profesională și la persoanele care nu au absolvit învățământul obligatoriu, în paralel cu cursuri de instruire speciale în competențe de bază pentru aceste persoane, astfel încât să poată fi cuprinse grupuri la risc precum persoanele aflate în sărăcie sau romii.

Combaterea excluziunii sociale

- Creșterea accentului pe prevenire, care este cea mai eficientă și viabilă cale de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale și pe intervenția timpurie pentru a se evita situația în care persoanele care ajung în sărăcie rămân prinse în situații socioeconomice tot mai dificile și problematice.
- Schimbarea modului de abordare a combaterii sărăciei tinerilor de la intervenții de asistență socială punctuale la măsuri de dezvoltare socială și investiție constantă în tineri, implementate de la începutul și pe tot parcursul ciclului de viață

- Îmbunătățirea accesului la asistență socială a tinerilor în nevoie, pentru a-și valorifica drepturile; sprijinirea activităților de informare și educare a tinerilor cu privire la drepturile lor
- Conceperea unor noi programe de construire sau amenajare de locuințe sociale, care să permită implementarea prevederilor legale care îndreptățesc tinerii defavorizați la o locuință, cum este cazul legii marginalizării sociale
- Lărgirea atribuțiilor centrelor de tineret pentru a le transforma în instituții care pot fi la nivel local centre de resurse pentru tinerii excluși social și marginalizați, integrând intervenția autoritățile locale cu responsabilități sectoriale în implementarea politicilor de tineret

Programele derulate de organizații neguvernamentale cuprind 2 paliere, și anume activitățile desfășurate în sistem rezidențial (ex. SOS Satele copiilor), și sprijinul financiar acordat tinerilor care părăsesc sistemul de protecție socială. Activitățile desfășurate în sistem rezidențial sunt bazate pe identificarea nevoilor tinerilor și pe crearea și dezvoltarea abilităților pentru viață independentă. În paralel este asigurat accesul la educație și formare profesională, pentru a asigura tinerilor șanse de acces pe piața forței de muncă, iar, în final, auto sustenabilitatea acestora. Sprijinul financiar acordat tinerilor care părăsesc sistemul de protecție socială presupune în special acoperirea costurilor cu chiria și utilitățile, dar și cele de transport sau hrană și în paralel consilierea tânărului: psihologică, vocațională, financiară și mentoratul în unele cazuri.

Integrarea socio-profesională a tinerilor din mediul rural și a celor din sistemul de protecție socială – tendințe și provocări

Analiza datelor cercetării a indicat o serie de probleme comune celor două categorii de tineri analizate – tinerii din mediul rural și cei din sistemul de protecție a copilului, dar și unele specifice pentru fiecare dintre acestea. Problemele au fost grupate pe două dimensiuni principale: integrarea profesională și cea socială.

Integrarea profesională cuprinde principalele provocări legate de inserția pe piața muncii și educație. Integrarea socială se referă la problemele legate de capitalul social, participarea socială, deprinderile de viață independentă, mediul social.

Principalele probleme legate de integrarea profesională

Probleme comune

- Consilierea și orientarea profesională este deficitară în cadrul școlii din următoarele considerente:
 - ✓ Acoperirii neunitare la nivel județean a posturilor de consilieri școlari. Probleme este mai gravă în mediul rural unde posturile de consilieri nu sunt ocupate.
 - ✓ Numărului insuficient de consilieri școlari în învățământul gimnazial: conform legislației revine 1 consilier / 800 de elevi. În plus, dintre cele 18 ore de activități de asistență psihopedagogică, 4 trebuie să fie de predare, fapt ce reduce și mai mult timpul alocat activităților de consiliere și orientare.
 - ✓ Nivelul redus al salarizării face ca multe dintre pozițiile de consilieri școlari să nu fie ocupate de personal calificat, problema fiind mult mai gravă în mediul rural.
 - ✓ Deturnarea frecventă a scopului acestei activități: consilierii gestionează de cele mai multe ori probleme emoționale și comportamentale ale elevilor.
 - ✓ De cele mai multe activitățile de orientare și consiliere revin diriginților, care le desfășoară ocazional (ex. Școala Altfel).
- Lipsa coordonării măsurilor de sprijin pentru integrarea socio-profesională a tinerilor. Fie că este vorba despre educație sau de servicii de asistență și protecție socială sau de integrare pe piața muncii cercetarea evidențiază modul individual în care acționează fiecare instituție cu responsabilități în această problemă. Există colaborări punctuale la nivel județean (bursa locurilor de muncă pentru tineri, taberele sociale), dar ele nu reușesc să acopere nevoile existente. Ar fi necesare acțiuni comune ale instituțiilor cu atribuții în domeniu (DGASPC, AJOFM, DJTS) pentru a putea rezolva problemele existente.

- Instituțiile publice, dar și cele private desfășură proiecte prin care își propun și reușesc să califice profesional numeroși tineri din mediul rural. Acțiunea acestor instituții este însă limitată de cauze obiective. Pe de o parte inițiatorii proiectului sunt obligați să țină cont de oferta de muncă a comunităților rurale în care acționează iar cea mai frecventă ocupație este agricultura. Pe de altă parte sunt limitați de resursele alocate unui proiect iar activitatea desfășurată include de regulă mai puțini tineri decât ar fi nevoie la nivel de comunitate sau un număr limitat de cursuri. Pe de altă parte, tinerii din sistemul de protecție au beneficiat de atât de multe cursuri de formare încât nu mai sunt interesați să participe decât dacă au beneficii imediate, în special materiale. Includerea lor în astfel de cursuri a fost realizată fără o analiză a nevoilor acestor tineri.
- Colaborarea redusă între organizațiile care implementează proiecte la nivel local. Acțiunea individuală a fiecărei organizații reduce din impactul proiectului în timp ce o coordonare a acțiunilor de intervenție dintre mai multe instituții și comunicarea/colaborarea dintre acestea ar avea un impact mai mare asupra comunității și rezultate pozitive mult mai mari. Astfel, calificarea forței de muncă nu atrage investitori în comunitățile rurale iar investiția în formare fie migrează, fie se devalorizează prin neutilizare.
- Informarea tinerilor despre oportunitățile de angajare și serviciile de mediere pe piața muncii sunt făcute de către reprezentanții AJOFM în anii terminali de liceu sau școală profesională. Din păcate, acestea nu sunt suficiente, ci ar trebui începute din clasele gimnaziale (a VII-a și a VIII-a) pentru ca tinerii să urmeze o instituție de învățământ și o calificare care să le permită integrarea rapidă pe piața muncii.
- Calitatea slabă a programelor de formare profesională oferite prin programele POS DRU, AJOFM etc face ca integrarea tinerilor pe piața muncii să fie deficitară în continuare. Aceste programe nu sunt adaptate cerințelor locale ale pieței muncii și nici nu există servicii de acompaniere pe piața muncii de calitate care să informeze cursanții despre oportunitățile de locuri de muncă din alte zone ale țării.
- Lipsa unei culturi a muncii în rândul tinerilor, fie ei din rural sau din sistemul de protecție. Mulți dintre acești tineri nu au o disciplină a muncii, își schimbă des locul de muncă, nu doresc să respecte regulile existente la un loc de muncă, doresc câștiguri salariale foarte mari comparativ cu pregătirea lor profesională.

Probleme specifice tinerilor din mediul rural

- Accesul deficitar la sistemul de educație și formare profesională pentru tinerii din rural. Cauzele aceste probleme sunt atât în exteriorul sistemului (mediul familial, nivelul de trai al gospodăriei, sărăcia) cât și în sistem (lipsa măsurilor de sprijin a elevilor pentru continuarea studiilor).
 - ✓ Sărăcia cu care se confruntă majoritatea gospodăriilor din mediul rural nu le permite acestora să-și susțină copiii în școală. Astfel că, oricât de conștienți ar fi că depășirea

problemelor cu care se vor confrunta copiii lor depinde de frecventarea școlii până la cel mai înalt nivel, resursele de care dispun îi împiedică să susțină un astfel de demers.

- ✓ Problemele tinerilor din rural în ceea ce privește accesul la educație sunt întreținute și de către sistem. În multe comunități rurale instituțiile de învățământ au fost desființate însă măsurile de suport pentru copiii de vârstă școlară nu au fost la fel de eficiente și de rapide ca procesul de restângere a activității școlilor. Cu cât distanța dintre domiciliu și școală este mai mare cu atât tinerii din rural sunt mai expuși abandonului școlar. Faptul că părinții știu că nu-și pot susține copiii mai mult decât nivelul gimnazial - care oricum nu-i ajută cu mult în plan profesional - și uneori chiar dincolo de nivelul primar, îi determină pe aceștia să nu fie interesați de școală iar copiii lor să nu-și însușească nici măcar un nivel minim de cunoștințe/competențe.
- ✓ Lipsa măsurilor de sprijin pentru continuarea studiilor după finalizarea celor 8 clase. Cu toate că există bursele acordate elevilor care frecventează liceu (bursa oferită prin programul „Bani de liceu”¹) sau școală profesională (bursa profesională²), cuantumul acestora este redus comparativ cu nevoile tinerilor din mediul rural. În cazul programului „Bani de liceu”, condițiile de acordare sunt restrictive, acestea presupunând ca venitul pe membru de familie să nu fie mai mare de 150 lei/lună ceea ce este conduce la eliminarea unui număr important de elevi care vin din familii sărace. Ele ar trebuiacompaniate de alte măsuri de sprijin financiar (decontare transport, bani pentru rechizite etc.) pentru elevii proveniți din comunități sau medii defavorizate care să îi atragă pe aceștia să își continue studiile. Decontarea transportului³ pentru elevii din rural, deși este prevăzută în Legea 1/2011 a educației naționale, nu se realizează în toate cazurile deoarece depinde de finanțarea locală sau este făcută cu întârziere (Avocatul Poporului, 2013).
- ✓ Școlile din mediul rural nu sunt atractive pentru majoritatea personalului didactic indiferent de nivelul de educație pe care-l asigură acestea. Astfel, una dintre problemele cu care se confruntă școlile din rural o reprezintă incapacitatea acestora de a asigura personal didactic calificat la toate nivelurile de învățământ și pentru toate disciplinele. Diferențele dintre mediul urban și mediul rural în ceea ce privește ponderea personalului calificat variază între 2-5% în defavoarea școlilor din rural (Apostu et al, 2014:11). O altă problemă specifică mediului rural o reprezintă fluctuația de personal didactic. Cadrele didactice din mediul rural fie părăsesc sistemul de învățământ, fie schimbă instituția de învățământ (de regulă aleg o școală din urban), iar aceste schimbări au loc nu doar la începutul anului școlar, ci și în timpul acestuia. Deficiențele

¹ Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 4839/2004

² Hotărârea de Guvern 1062/2012

³ Ordonanța de urgență nr. 69/2016 pentru completarea art. 84 din Legea educației naționale nr. 1/2011 și a art. 45 din Legea serviciilor de transport public local nr. 92/2007, precum și pentru abrogarea art. 15 din Ordonanța Guvernului nr. 29/2013 privind reglementarea unor măsuri bugetare

în ceea ce privește nivelul de pregătire profesională și didactică, dar și schimbările frecvente ale cadrelor didactice de la clasă afectează calitatea procesului de predare-învățare și implicit calitatea pregătirii elevilor din rural. Elevii din mediul rural sunt frecvent puși în situația de a se adapta unui nou stil de predare, unor cerințe noi, fapt care îi afectează mai ales atunci când sunt în anii de final de ciclu școlar.

- ✓ Calitatea educației este afectată și de caracteristicile mediului școlar (tipul de populație școlară care frecventează școala, atitudinea elevilor și a familiei acestora față de învățare, ordinea, disciplina și siguranța din școli etc). Concluziile studiilor realizate până în prezent au subliniat faptul că, impactul școlii asupra accesului și succesului în educație al elevilor este mult mai ridicat în țările aflate în curs de dezvoltare așa cum este cazul României, comparativ cu cele dezvoltate, pentru că, „în țările sărace, contextul școlar este mai important decât factorii familiali mai ales pentru că variabilitatea primului este mai puternică decât variabilitatea celui de-al doilea” (Heyneman, 1986 apud Duru-Bellat, 2003: 9). Altfel spus, dacă tot provin în marea lor majoritate din medii socio-familiale defavorizate, elevii din rural ar avea șanse mai mari de reușită educațională și personală dacă școala le-ar asigura condiții mai bune.
- ✓ În România, aproape un sfert dintre cadrele didactice (28%) predau în școli în care mai mult de 30% dintre elevi provin din medii socio-economice defavorizate față de media de la nivel internațional care este de 20% (TALIS, 2013:19). În România, cea mai mare parte a școlilor cu populație școlară defavorizată se află în rural. De asemenea, potrivit aceluiași raport, în școlile în care învață predominant elevi din medii defavorizate ajung să predea cadre didactice cu mai puțină experiență profesională, deci mai puțin pregătiți să facă față cerințelor unor astfel de elevi (TALIS, 2013:19). Efectul mediului școlar asupra traseului educațional și ulterior asupra celui socio-profesional al individului a fost demonstrat în cele mai reprezentative cercetări din sociologia educației. Concluzia la care au ajuns cercetătorii este că probabilitatea ca elevii să-și continue studiile dincolo de nivelul învățământului obligatoriu este într-o mai mare măsură legată de categoria de școală pe care o frecventează și mai puțin de nivelul de defavorizare socio-economic al originii lor (Bissonnette et al, 2005).
- Nivel redus de informare al tinerilor privind măsurile de sprijin pentru a avea acces la formare și inserție profesională. La nivel național și județean există diverse programe, măsuri de susținere a integrării profesionale sau de formare profesională, dar acestea nu sunt suficient popularizate în cadrul populației de tineri.
- Necontinuarea studiilor și/sau neintegrarea pe piața muncii are ca efecte și căsătoria (cu sau fără acte) și maternitatea timpurie în cazul fetelor din mediul rural.
- Dependența tinerilor dezavantajați de prestațiile sociale. Acordarea acestora nu este condiționată de găsirea unui loc de muncă, mulți tineri din rural preferând să primească venitul minim garantat și să lucreze ca zilier în agricultură.

Probleme specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului

- Una din problemele majore cu care se confruntă tinerii din sistemul de protecție socială este reprezentată de lipsa competențelor transversale necesare integrării profesionale. Angajatorii solicită nu doar existența unor competențe specifice pentru locul de muncă oferit, ci urmăresc și prezența unora transversale pe care tânărul ar trebui să le posede – capacitatea de analiză și sinteză, de comunicare, relaționarea cu ceilalți, munca în echipă, capacitatea de luare a deciziilor etc. Toate aceste competențe sunt analizate de agentul economic din cv-ul candidatului, scrisoare de intenție sau din modul cum se prezintă la interviul de angajare. Pregătirea pentru un interviu, căutarea unui loc de muncă și interviul de angajare cu tot ceea ce presupune acest pas reprezintă probleme cu care această categorie de tineri a interacționat doar pe perioada vacanțelor școlare sau în cadrul unor proiecte finanțate din fonduri structurale sau de coeziune (POSDRU, EEA Grants). Mulți dintre acești tineri le privesc cu superficialitate considerând că pot obține aceste informații și pe internet.
- Alt aspect important este acela al lipsei de informație de calitate legată de ceea ce presupune căutarea unui loc de muncă și angajarea, rigorile unui loc de muncă și beneficiile pe care le aduce. Din acest punct de vedere, există un cerc vicios, care poate fi descris astfel: în legislație există prevederi de protecție și suport pentru integrarea pe piața muncii a acestui grup vulnerabil (Legea 116/2002), însă numărul consilierilor din cadrul AJOFM care se ocupă de tinerii din sistemul de protecție socială este foarte redus (1 în fiecare județ), iar tinerii cred că angajarea înseamnă automat părăsirea sistemului de protecție. Acest cerc vicios își are originea în eșecul sistemului în demersul de furniza cunoștințe și informații aplicate tinerilor din sistemul de protecție socială, în capacitatea deficitară a acestora de a înțelege legislația (deși consideră că își cunosc foarte bine drepturile) și, mai ales, în incapacitatea sistemului de protecție de a dezvolta o traiectorie predictibilă a fiecărui tânăr din sistem, în sensul de a pregăti tinerii pentru etapa de integrare profesională și auto susținere. Din acest punct de vedere, sprijinirea tinerilor pentru angajare în perioada vacanțelor școlare reprezintă un prim pas, însă acest pas ar trebui dublat de pregătirea pentru un loc de muncă permanent și pentru dobândirea de cunoștințe, abilități și competențe care să permită atât formarea profesională, cât și integrarea pe piața muncii.
- Lipsa unei consilieri psihologice și vocaționale adecvate derulată în cadrul centrelor rezidențiale publice. Tinerii resimt lipsa consilierii vocaționale permanente și susținute în cadrul centrelor din sistemul public.

Principalele probleme legate de integrarea socială

Probleme comune

- Evaluarea nevoilor populației defavorizate nu beneficiază de un sistem de monitorizare complex și complet care să elimine subiectivitate evaluatorilor. Astfel, membrii echipelor locale au constatat că o mare parte dintre tinerii din mediul rural nu beneficiau de servicii sociale pentru că ancheta socială realizată "la birou" și nu pe teren, cu date superficiale și nu cu dovezi concrete, stabilea că ei au o situație socio-economică și familială favorabilă. Membrii echipelor locale subliniau faptul că, a avea un părinte plecat la muncă în străinătate de exemplu, nu înseamnă automat un venit lunar care să-l socată pe tânăr și familia lui din sistemul de servicii și asistență socială.
- Numărul redus de activități sportive și recreaționale dedicate tinerilor în mediul rural, dar și din urbanul mic. Multe dintre aceste activități se derulează în orașele mari, iar pentru tinerii din medii defavorizate accesul este deficitar din cauza costurilor de deplasare.
- Nivelul redus de cunoaștere a activității centrelor de tineret în rândul tinerilor din mediul rural și a celor din sistemul de protecție.
- Nivelul redus al capitalului social manifestat printr-un nivel scăzut al asociativității și voluntariatului. Lipsa unui cadru asociativ activ pentru tineri – sunt extrem puține organizații de tineret la nivel județean, iar activitatea celor existente este puțin cunoscută de către tineri. Aceste organizații lipsesc aproape cu desăvârșire în mediul rural.

Probleme specifice tinerilor din mediul rural

- Existența unor probleme de integrare socială din cauza mediului în care trăiesc. Unii dintre ei trăiesc în medii familiale marcate de violență, abuzuri etc. Aceste aspecte îi face să aibă neîncredere în forțele proprii, probleme de adaptare, de comunicare etc.
- Lipsa unor spații adecvate pentru derularea activităților de petrecere a timpului liber în mediul rural. Tinerii din rural nu au la dispoziție astfel de spații unde să se poată întâlni cu alte persoane, iar activitățile culturale, sportive, de protecția mediului etc dedicate lor sunt extrem de reduse.

Probleme specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului

- Serviciile de integrare socială și cele de creare a deprinderilor de viață independentă sunt slab dezvoltate în România, cu toate că există standarde de calitate și linii directe adoptate. Acest lucru se observă în slaba capacitate a tinerilor din sistemul de protecție de a se integra social și competențele reduse în ceea ce privește gestionarea bugetului, igiena personală, igiena locuinței, alimentația etc.
- Implicarea tinerilor din sistemul de protecție în programe de formare a deprinderilor de viață la o vârstă destul de înaintată (17-18 ani) se dovedește insuficientă din punct de vedere al timpului necesar însușirii acestor deprinderi. Fiind obișnuiți să aibă întodeauna "o plasă de siguranță" iau

decizii mai dificil, își asumă mai greu sarcini și responsabilități specifice adulților. Implicarea lor în acest tip de programe încă de la vârsta de 12-13 ani ar asigura o perioadă mai mare pentru însușirea deprinderilor de viață independentă. Responsabilii sistemului de protecție socială ar trebui să țină seama și de particularitățile de dezvoltare psiho-fizică ale individului precum și de precocitatea de care dau dovadă tinerii din prezent.

- Integrarea socială a tinerilor din sistemul de protecție reprezintă un obiectiv dificil de atins, mai ales din cauza lacunelor existente la nivel instituțional. Personalul centrelor rezidențiale este sub dimensionat, sistemul este subfinanțat, iar activitățile sunt orientate cu precădere către asigurarea condițiilor de trai în centre, către asigurarea respectării regulilor de ordine interioară și a rezolvării cazurilor de încălcare a normelor de conviețuire socială, în dauna educației pentru viață independentă. Sistemele administrate de organizații neguvernamentale se situează la polul opus din acest punct de vedere, deoarece metodologia de lucru cu tinerii presupune, de la sosirea în campusul rezidențial, demararea, în paralel cu activitățile clasice, a unor activități care presupun dezvoltarea abilităților de viață independentă: gestionarea unui mic buget personal, evidența cheltuielilor, activități cu copiii și tineri de aceeași vârstă din același mediu, însă care provin din familia biologică. Rolul acestor activități este acela de a dezvolta cunoștințele, deprinderile și abilitățile pentru viața independentă, înlăturarea barierelor de comunicare și relaționare dintre copiii din campus (echivalentul centrelor rezidențiale din sistemul instituționalizat de protecție socială) și tinerii de aceeași vârstă. Analiza celor două sisteme de protecție socială demonstrează că sistemul administrat de organizații neguvernamentale oferă rate de succes mai mari, tocmai datorită activităților dedicate dobândirii abilităților de viață independentă.
- În centrele rezidențiale de stat, copiii/tinerii nu au acces la bucătărie din cauza normelor de igienă impuse de legea sănătății, iar majoritatea copiilor nu au propriile haine, de obicei hainele fiind comune pentru toți copiii. Lipsa unui spațiu personalizat în aceste centre, precum și lipsa personalului adecvat pregătit pentru consilierea copiilor face ca deprinderile de viață ale acestor copii/tineri să fie slab dezvoltate.
- Identificarea unor măsuri de motivare a asistenților maternali fie de a rămâne în sistem, fie de a intra în sistem este una dintre nevoile manifestate de către reprezentanții DGASPC. De asemenea, formarea acestei categorii de personal este foarte importantă în contextul în care, metodele de educație și creștere a copiilor s-au schimbat foarte mult, tinerii din prezent au un alt sistem de valori, concepții, comportamente comparativ cu generațiile trecute iar asistenții maternali nu țin pasul cu aceste schimbări. De remarcat faptul că un număr mare de copii peste 12 ani au fost luați de la asistenții maternali și plasați în sistemul rezidențial din cauza numărului din ce în ce mai mic de asistenți maternali. Asistenții maternali sunt obligați să preia copii mai mici sau mai mulți copii, ceea ce face ca cei mari să fie trimiși din nou fără nicio pregătire în sistemul rezidențial, inserția lor fiind astfel și mai greoaie.

- Existența unor probleme emoționale la tinerii din centrele rezidențiale publice determinate de experiențele traumatizante legate de abandon. Acestea ar trebui să fie adresate pe perioada plasamentului prin reducerea numărului de plasamente, prin facilitarea dezvoltării de relații semnificative și prin organizarea de cursuri de formare pe teme precum: atașament, autocunoaștere, comunicare empatică, parenting conștient, construirea relațiilor etc.

Soluții de integrare socio-profesională a tinerilor din mediul rural și din sistemul de protecție socială

Rezolvarea problemelor de integrare socio-profesională a tinerilor din mediul rural sau a celor din sistemul de protecție socială impune în primul rând adoptarea unor măsuri la nivel instituțional care au ca scop creșterea capacității instituțiilor cu atribuții în domeniu pentru a răspunde adecvat nevoilor tinerilor aflați în situație de risc și nu numai. Această creștere a capacității instituțiilor presupune dezvoltarea competențelor personalului care lucrează cu tinerii, coordonarea mai bună a măsurilor de politică publică privind tinerii între diferitele ministere/agenții, crearea unei baze de date cu măsurile adoptate și implementate, monitorizarea și evaluarea implementării diverselor măsuri, crearea de parteneriate între instituțiile publice și cele private etc. Dintre acestea cele mai importante sunt următoarele:

- Promovarea și adoptarea unui comportament de cooperare și colaborare interinstituțional și intrainstituțional atât la nivel central, cât și local;
- Creșterea numărului personalului implicat în activitățile cu tinerii, atât în sistemul de protecție a copilului, cât și în mediul rural.
- Organizarea și participarea periodică a personalului angajat în instituțiile care lucrează cu tinerii din medii defavorizate (mediul rural și mediul instituționalizat) la cursuri de formare prin care să-și însușească metode și tehnici de lucru cu aceste categorii de tineri;
- Dezvoltarea unei baze de date cu actualizare permanentă privind măsuri și soluții de succes identificate și aplicate în lucru cu tinerii din rural și din medii instituționalizate la care să aibă acces în timp real angajații din instituțiile care lucrează cu categorii defavorizate de populație;
- Monitorizarea și evaluarea permanentă a măsurilor de politică publică care vizează integrarea socio-profesională a tinerilor din medii defavorizate;
- Organizarea periodică a unor studii calitative și cantitative privind activitatea instituțiilor care lucrează cu categorii de populație defavorizată;
- Crearea de parteneriate solide între instituțiile publice cu atribuții în domeniul tineretului și mediul de afaceri sau sectorul neguvernamental.
- Dezvoltarea de programe de servicii integrare pentru tineri care să acopere o paletă cât mai variată a problemelor și nevoilor acestora.

Integrare profesională

Soluții comune

- Creșterea calității consilierii și orientării profesionale prin:
 - Creșterea numărului de consilieri școlari și a numărului de ore de consiliere și orientare profesională în ciclul gimnazial.

- Derularea activității de consiliere și orientare profesională pe o perioadă mai mare de timp și cuprinderea în cadrul ei a: aplicării unor baterii de teste, vizite de studiu, discuții individualizate cu elevii și cu părinții lor.
- Asigurarea calității în învățământ și formarea competențelor specifice și transversale, dar și a deprinderilor de viață independentă, astfel încât școala să răspundă nevoilor copiilor, precum și pieței muncii.
- Crearea la nivel național a unui mecanism de coordonarea a măsurilor de integrarea profesională a tinerilor care să faciliteze furnizarea unui pachet de măsuri integrate care să aibă drept rezultat inserția pe piața muncii a tânărului.
- Deblocarea implementării programului Garanția pentru tineri prin finanțare acordată mediului universitar și organizațiilor neguvernamentale pentru realizarea bazei de date la nivel național care să colecteze datele legate de tinerii NEET și să le introducă în sistem, iar Ministerul Fondurilor să rămână doar finanțator/monitor sau evaluator.

Soluții specifice tinerilor din mediul rural

- Stimularea tinerilor să își continue studiile prin măsuri de susținere a tinerilor din familii defavorizate – decontarea transportului între localitatea de domiciliu și cea unde se află instituția de învățământ, cazarea gratuită în internatele școlare, burse școlare, acordarea de manuale până la clasa a XII-a (măsura este, dar nu a fost aplicată încă), acordarea de rechizite școlare etc
- Campanii de popularizare a măsurilor de sprijin pentru continuarea educației și integrării profesionale.
- Condiționarea acordării prestațiilor sociale de obținerea unui loc de muncă concomitent cu dezvoltarea serviciilor sociale pentru tineri în mediul rural.

Soluții specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului

Soluțiile pentru integrarea profesională a tinerilor din sistemul de protecție socială acoperă două paliere, și anume soluțiile la nivelul sistemului și soluțiile la nivelul individului.

I. Soluțiile adresate sistemului

- Orientarea către măsurile active adresate tinerilor din sistemul de protecție socială și eliminarea treptată a dependenței individului de sistem prin încurajarea și susținerea pe piața muncii a acestor tineri.
- Asigurarea serviciilor de consiliere și orientare profesională, medierea muncii și acompanierea pe piața muncii. Creșterea numărului de angajați ai AJOFM-urilor care să se ocupe de integrarea profesională a tinerilor din sistemul de protecție socială, de identificarea nevoilor și dezvoltarea abilităților necesare la un loc de muncă.

- Dezvoltarea serviciilor alternative de integrare profesională a tinerilor prin creșterea nivelului de finanțare acordată organizațiilor neguvernamentale care desfășoară programe cu și pentru tinerii din sistemul de protecție socială.
- Dezvoltarea programelor de formare-calificare și a celor de acompaniere și mediere pe piața muncii adresate tinerilor din sistemul de protecție socială. În cadrul acestor programe trebuie să fie abordate nu doar elaborarea unui cv sau prezentarea la un interviu de angajare, ci și teme legate de integrarea/reintegrarea pe piața muncii, selectarea ofertelor existente pe piața muncii astfel încât să corespundă cel mai bine profilului de calificare al tânărului etc Aceste programe trebuie să se deruleze înainte de ieșirea din sistem a tânărului, dar și după această dată cel puțin pentru o perioadă de maxim 5 ani.
- Finanțarea programelor de formare profesională continuă pentru angajații DGASPC, DJASPC, AJOFM pentru lucrul cu tinerii din sistemul de protecție socială și evaluarea periodică a angajaților acestor entități. Printre temele formării profesionale continue a angajaților DGASPC ar trebui să fie nevoile/tulburările de atașament, autocunoaștere, tulburările sinelui, tulburări de comportament, comunicare empatică, contruirea relațiilor interpersonale, parenting conștient.
- Dezvoltarea în toate DGASPC-urile a serviciilor destinate dezvoltării deprinderilor de viață independentă a tinerilor și care să asigure, inclusiv, monitorizarea tinerilor post-servicii (urmărirea situației tinerilor ar fi bine să se realizeze pentru o perioadă de 2-3 ani, cu o frecvență mai mare în primul an).
- Dezvoltarea și sprijinirea parteneriatelor strategice și sustenabile între instituțiile de protecție a copilului și mediul de afaceri și acordarea de beneficii (scutiri de taxe și contribuții) reprezentanților mediului de afaceri care se implică în acest demers.
- Participarea mai mare a tinerilor la luarea deciziilor care îi privesc prin implicarea lor activă în procesul de stabilire a diverselor trasee educaționale și profesionale de urmat, dar și în cel care vizează viața de zi cu zi a lor. Astfel tinerii pot fi implicați în luarea deciziilor importante pentru viitorul lor, dar și a celor care vizează viața de zi cu zi (meniul, gestionarea bugetului, curățenia etc) care să îi facă mult mai responsabili și autonomi.
- Crearea unor grupuri consultative cu tinerii din sistemul de protecție la nivelul DGASPC-urilor care să se întâlnească periodic și să ofere informații despre problemele cu care se confruntă, precum și soluții de rezolvare a acestora.

II. Soluțiile la nivel individual

- Stabilirea unui plan individualizat de pregătire pentru ieșirea din asistare pentru fiecare tânăr din sistem și cu directă participare a acestuia. Planul va menționa, dar fără a se limita la, nevoile de formare/mentorat/intership ale tânărului, soluțiile concrete prin care acesta își va putea exercita deprinderile de viață independentă, persoanele care îl vor acompania etc.

- Participarea la un număr minim de ore de formare profesională și de consiliere – orientare privind cariera, înainte de împlinirea vârstei de 14 ani.
- Participarea la un număr minim de programe sau activități în afara sistemului rezidențial pentru fiecare tânăr din sistem.
- Încurajarea tinerilor să lucreze sau să se implice în activități de voluntariat pe perioada vacanțelor școlare.

Integrare socială

Soluții comune

- Stimularea asociativității tinerilor pentru a crește nivelul lor de participare socială.
- Extinderea numărului centrelor de tineret în mediul rural și urban mic, astfel încât tinerii să poată avea un loc unde să poată organiza sau să se poată implica în diverse activități.
- Dezvoltarea unor programe de training vocațional pentru tineri.

Soluții specifice tinerilor din mediul rural

- Derularea mai multor activități culturale și sportive în mediul rural pentru a stimula participarea acestor tineri.
- Campanii de mediatizare a centrelor județene de tineret create de către Direcțiile Județene de Sport și Tineret.
- Amenajarea de spații pentru realizarea de activități cu tinerii.

Soluții specifice tinerilor din sistemul de protecție a copilului

- Dezvoltarea împreună cu sectorul neguvernamental și mediul academic a unei metodologii unitare de identificare a nevoilor tinerilor din sistemul de protecție socială care să fie aplicată la nivel național atât în sistemul public, cât și în cel non-guvernamental.
- Flexibilizarea politicilor publice în sensul oferirii posibilității DGASPC-urilor de a dezvolta planuri individualizate de tranziție a tinerilor la viața independentă. Astfel pentru fiecare tânăr planul se va stabili în funcție de nevoile sale. Aceste planuri trebuie să fie făcute concomitent cu derularea activităților de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă și a consilierii de specialitate.
- Dezvoltarea programelor/serviciilor de suport social/integrare socială care să ofere o gamă cât mai variată de servicii (consiliere vocațională, consiliere psihologică, mentorat etc) pentru tinerii din sistem atât înainte, cât și după părăsirea acestuia. Este necesar ca acest suport social să fie oferit tinerilor care părăsesc sistemul cel puțin 2-3 ani pentru a facilita integrarea lor socio-profesională.
- Dezvoltarea programelor de creare a abilităților de viață independentă și derularea lor de la o vârstă mult mai fragedă în cazul tinerilor din sistemul de protecție. Acest fapt ar permite o tranziție mai facilă a lor către piața muncii și societate.

- Crearea unui program de evaluare a competențelor transversale și a abilităților pentru viață independentă a tinerilor din sistemul de protecție (rezolvarea de probleme, negociere, luarea deciziilor, gândire critică și creativă, rezolvarea de conflicte și managementul stresului, abilități financiare, întemeierea unei familii și conducerea unei case).
- Dezvoltarea unui program de formare a competențelor transversale (relaționare, comunicare etc) ale tinerilor prin activități de educație non-formală care să fie derulat în cadrul centrelor rezidențiale.
- Orientarea sistemului către creșterea nivelului de educație al tinerilor și către valorizarea muncii.
- Finanțarea unor programe alternative de învățare, de tipul activităților non formale de lucru în echipă sau al activităților care au la bază principiul "învățare prin practică".
- Asigurarea de către stat pentru fiecare tânăr, a unui buget lunar care să fie administrat de fiecare tânăr în parte.
- Acces mai ridicat la locuințe sociale sau oferirea de posibilități de închiriere a unor locuințe la prețuri mai mici pentru a perioadă de timp după ieșirea din sistem.

Referințe

- Abraham, D. (coord.), (2013). *Situația adolescenților din România*, UNICEF, Online <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Situatia-adolescentilor-din-Romania-2013.pdf>.
- Ciobanu, A. M., Dan, A., Balan, V. C., Balan, V. G. (2016). *Eșecul post-instituționalizare*, Asociația Desenăm viitorul tău, online <http://desenamviitorul.ro/wp-content/uploads/2016/03/RAPORT-esecul-post-instituționalizare-1.pdf>
- Apolzan, E., Grigorescu, A. (coord.). (2016). *Dezvoltarea abilităților non-cognitive la adolescenții în România*, UNICEF, Alpha MDN. Online <http://www.unicef.ro/publicatii>
- Apostu, O., Balica, M., Fartusnic, C., Florian, B., Horga, I., Voinea, L., (2012). Copiii care nu merg la școală, O analiză a participării la educație în învățământul primar și gimnazial, Institutul de Științe ale Educației, Editura Universitară
- Bissonnette, S., Richard, M., Gauthier C.,(2005). Interventions pédagogiques efficaces et réussite scolaire des élèves provenant de milieux défavorisée, în *Revue française de pédagogie*, nr.150, janvier-février-mars, p. 87-141 [online] disponibil la inrp.fr/publications/edition-electronique/revue-francaise-de-pedagogie/INRP_RF150_7.pdf;
- Blasco, S., Givord, P., (2010). Les trajectoires professionnelles en début de vie active : quel impact des contrats temporaires?. *Revue Économie et Statistique*, N°: 431–432, Online http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/es431E.pdf.
- Câmpean, C. (coord.), Constantin, P. Mihalache, E. (2010). *Resurse și nevoi de suport în integrarea socială a copiilor și tinerilor protejați în servicii rezidențiale de protecție a copilului*. Raport de cercetare. FRDS
- Dărăbuș, Ș. (coord.), (2006). *Manual de proceduri privind inserția socio-profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului*, Europrint, București
- Duru-Bellat, M. (2003), Les apprentissages des élèves dans leurs context: les effets de la composition de l'environnement scolaire, în *Carrefours de l'éducation*, nr.16, p. 182-206, [online] disponibil la www.doe.fr. DOI: 10.3917/cdle016;
- Ilie, S. (2014). *Oportunități și bariere în ocuparea tinerilor din centrele de plasament pe piața muncii*. Raport de cercetare pentru Fundația Scheherazade
- Petrescu, C. (coord.). (2016). *Învățământul profesional și tehnic. Provocări și perspective de dezvoltare*. www.taraluiandrei.ro
- Preoteasa, A. M. (2013). *Ocuparea atipică între conjunctură și flexibilitate*. In Ioan Mărginean (Ed.), *Profiluri teritoriale ale calității vieții*. București, Editura Academiei Române
- Sandu, D., Stoica, C.A., Umbreș, R. (2014). *Tineri în România, griji, aspirații, atitudini, stil de viață*. Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES), Online http://www.fes.ro/media/2014_news/Raport-FES-Tineri_in_Romania.pdf

- Smith, E. (2006). *Using Secondary Data in Educational and Social Research*, Open University Press, New York, USA
- Stoica, S. R. (2015). *Studiu asupra Nevoilor de Integrare Socio-Profesională ale Tinerilor Proveniți din Mediul Rural și din Sistemul de Protecția Copilului din Județele Sibiu și Bacău și din Regiunea București-Ilfov*. Raport de cercetare, FONPC&SOS Satele Copiilor
- Zaharia, R., Apolzan, E., (coord.). (2015). *Studiu privind normele sociale care influențează comportamentele de risc ale adolescenților*, UNICEF, Alpha MDN, Online <http://www.unicef.ro/publicatii>
- Avocatul Poporului (2013), *Raport special privind decontarea cheltuielilor de transport din bugetul Ministerului Educației Naționale pentru elevii care nu pot fi școlarizați în localitatea de domiciliu*, București, online http://www.avp.ro/rapoarte-speciale/raport_special_iulie2013.pdf
- Centrul Național de Evaluare și Examinare. Centrul Național TALIS. *Raport Național. Analiza mediului educațional din România. TALIS 2013*, <http://www.rocnee.eu/TALIS/>
- Eurofound (2015), *Social inclusion of young people*, Publications Office of the European Union, Luxembourg
- Eurofound (2016), *Exploring the diversity of NEETs*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2016/labour-market-social-policies/exploring-the-diversity-of-neets>
- European Commission (2015). *EU Youth Report 2015*, Online http://ec.europa.eu/youth/library/reports/youth-report-2015_en.pdf
- European Commission. (2015). *Quality Youth Work. A common framework for the further development of youth work*, , Online, http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf
- European Commission. (2015). *The contribution of youth work to address the challenges young people are facing, in particular the transition from education to employment*, Online, http://ec.europa.eu/youth/library/reports/contribution-youth-work_en.pdf
- Institutul România pentru Evaluare și Strategii. (2012). *Barometrul de Opinie Publică - Tineret 2012*, Online http://www.djtmehedinti.ro/userfiles/IRES_ANST_Barometru%20tineret_Raport%20grafic%20si%20interpretari.pdf
- Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice. (2016). *Raport privind starea învățământului românesc 2014*, www.edu.ro
- Ministerul Tineretului și Sportului. (2014). *Barometrul de Opinie Publică - Tineret 2014*, Online <http://mts.ro/noutati/tineret-2014-barometrul-de-opinie-publica-situatia-tineretului-si-asteptarile-sale/>

Statistici

- ANPDCA, Statistici privind sistemul de protecție specială, Online, www.copii.ro/statistici/
- Eurostat, Early leavers from education and training, Online
<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>